

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Torhoutsesteenweg-Rogierlaan (Oostende, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2019D212
April - Mei 2019

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Aaron Willaert, Wouter Van Goidsenhoven, Clara Thys

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2019

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	9
1.3	Werkwijze en strategie	10
1.3.1	Methode	10
1.3.2	Fysisch geografische situatie	10
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	10
1.3.4	Archeologische indicatoren	10
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	11
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	12
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	12
1.3.6.2	Geplande werken.....	13
1.4	Assessmentrapport.....	18
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	18
1.4.1.1	Landschappelijke situering	19
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	22
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	23
1.4.1.4	Sequentiekaart.....	24
1.4.1.5	Bodemvormingsprocessen	25
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	26
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	26
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	31
1.4.2.3	Huidige gebruik en verstoringen.....	43
1.5	Synthese	46
2	Bibliografie.....	47

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	12
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	13
Figuur 3: Bestaande kelders weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	14
Figuur 4: Geplande werken niveau -1 weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	15
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	16
Figuur 6: Doorsnede geplande werken (bron: opdrachtgever).	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	19
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	21
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	23
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Sequentiekaart (Bron: Baeteman, C. 2011, p.15).	24
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....	25
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).....	26
Figuur 15: Testerep voor de ontwatering van de landtong.	33
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaar, ca. 1560 (bron: KBR).	34
Figuur 17: Het Beleg van Oostende, schilderij, 118x158,5, Anoniem, eerste helft van de 17 ^{de} eeuw (Bron: KMSKB, Brussel)	35
Figuur 18: Belegging van Oostende in 1604 (Anoniem, 1649; Oostende Stadsarchief KP/H 94)	35
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	37
Figuur 20: Plan van Oostende uit 1781 (bron: Cartesius).....	37
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op een plan van 1787 (bron: Cartesius).	38

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	39
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	39
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, ca. 1848-1854 (Bron: Geopunt).	40
Figuur 26: Definitief plan voor de uitbreidingwerken aan Oostende, goedgekeurd door Koninklijk Besluit, 1873 (bron: Cartesius).....	40
Figuur 27: Plan uit 1879 (bron: Cartesius).	41
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de loopgravenkaart van oktober 1917 (bron: Memory Maps 10-12NE-1A-191017-Clemskerke and surroundings).....	41
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt).....	42
Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	43
Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	44
Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	44
Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	45
Figuur 34: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	45

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....18

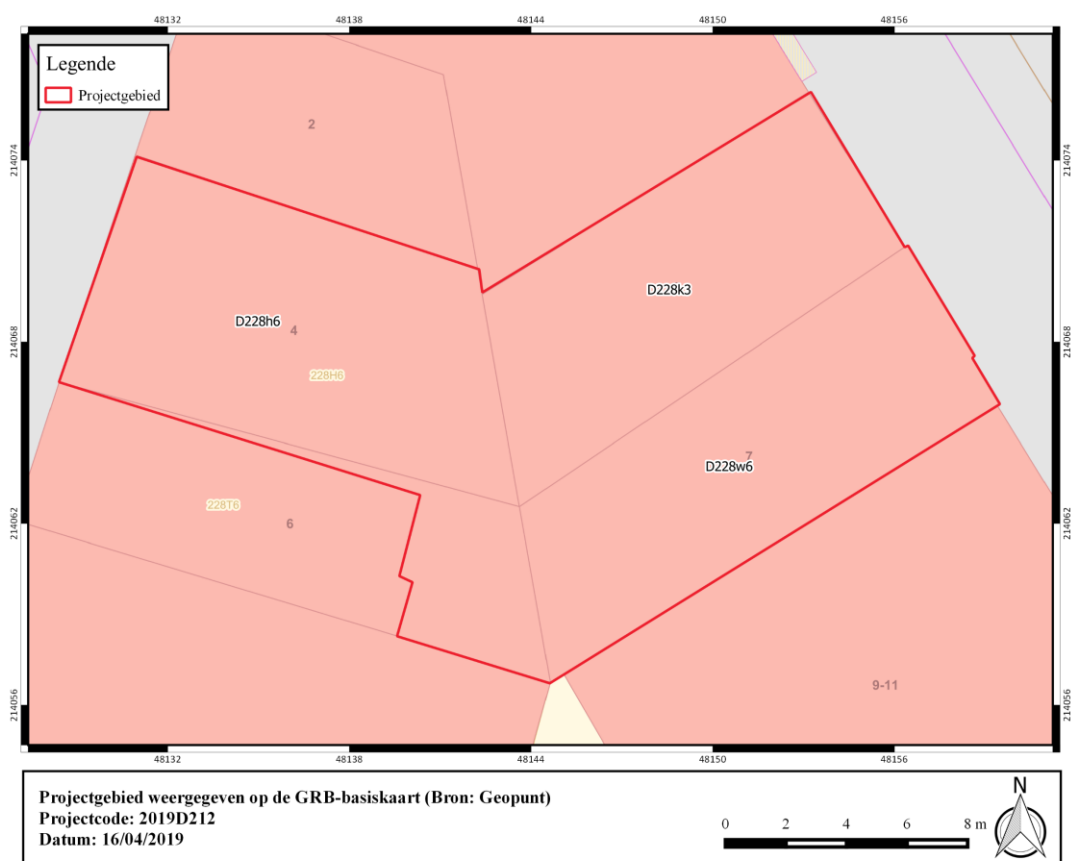
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

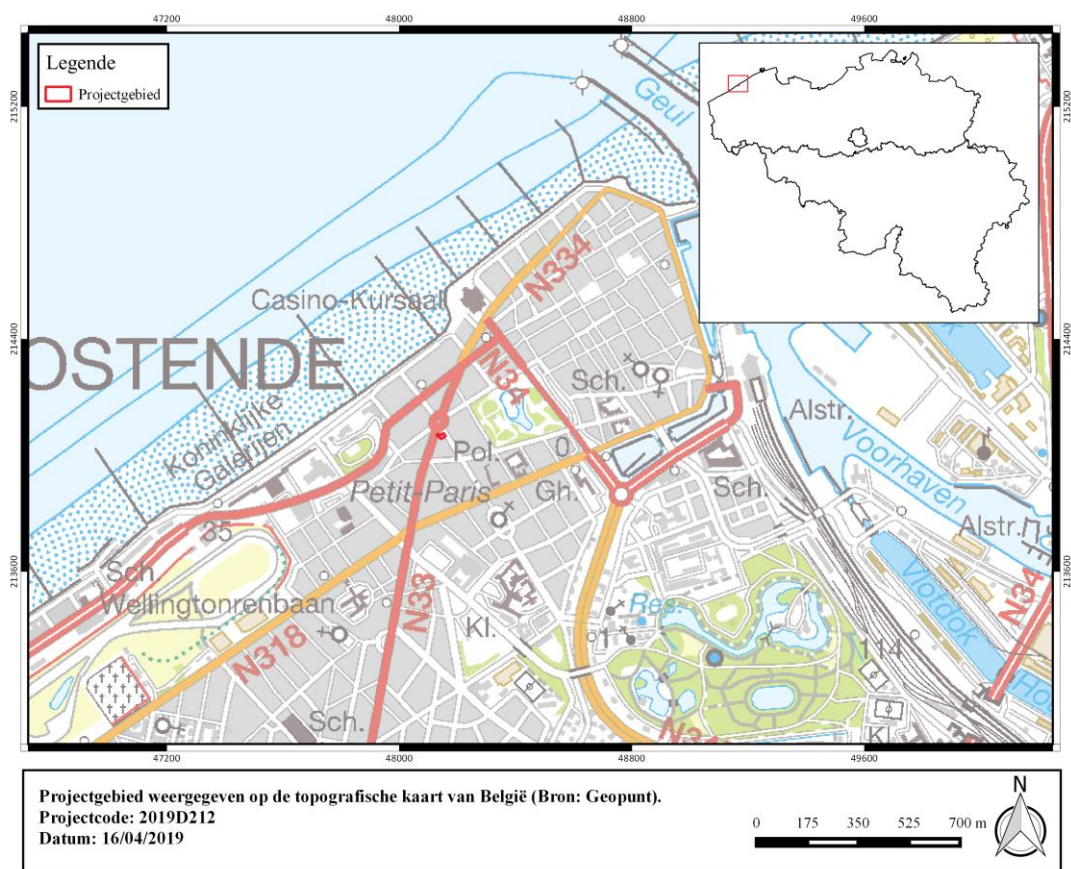
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Oostende
	Deelgemeente	/
	Postcode	8400
	Adres	Torhoutsesteenweg 4 Rogierlaan 5-7 8400 Oostende
	Toponiem	Torhoutsesteenweg-Rogierlaan
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 48127 Y _{min} = 214054 X _{max} = 48161 Y _{max} = 214078
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Oostende, Afdeling 6, Sectie D, nr's: 228h6, 228k3, 228w6 Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het plangebied is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Oostende. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 311 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Torhoutsesteenweg-Rogierlaan Oostende werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Deventerkaart, ca. 1560
- Beleg van Oostende, eerste helft 17^e eeuw
- Beleg van Oostende kaart uit 1604
- Ferrariskaart, 1771-1777
- Plan van 1781
- Plan van 1787
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879
- Vandermaelenkaart, 1848-1854
- Plan van 1873
- Plan van 1879
- Loopgravenkaart 1917
- Topografische kaart Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Oostende, in de provincie West-Vlaanderen. Het plangebied grenst ten westen aan de Torhoutsesteenweg en ten oosten aan de Rogierlaan. Precies ten noorden situeert zich het Leopold I-plein. De stadskern van Oostende (Markt) situeert zich ca. 750 meter ten oosten.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

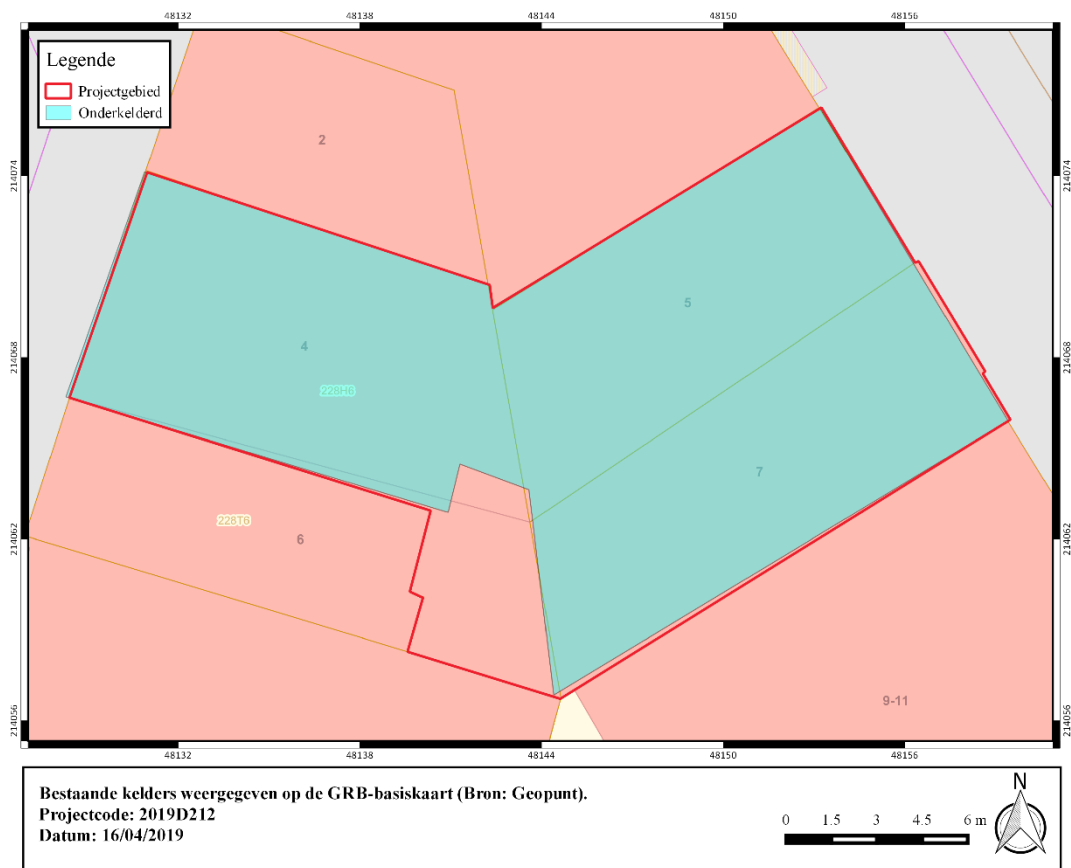
1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 311 m².

Het terrein is op heden integraal bebouwd. Binnen de contour van het plangebied situeren zich woningen met adres Torhoutsesteenweg 4 en Rogierlaan 7 & 9. Op heden is ca. 285 m² van het gebouwenbestand onderkelderd tot een diepte van gemiddeld 2 m-mv.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

Figuur 5: Bestaande kelders weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuw appartementencomplex van 7 verdiepingen ter hoogte van de Torhoutsesteenweg en de Rogierlaan te Oostende.

- Kelderniveau

In het oostelijk deel van het plangebied wordt een keldervolume gerealiseerd met een oppervlakte van ca. 180 m². Binnen dit keldervolume worden 18 bergingen, een traphal, een septische put, een regenwaterput, een bufferput, een aantal tellers en een vuilnisberging voorzien. Dit kelderverdiep wordt aangelegd tot een diepte van 356 cm-mv, inclusief vloerplaat.

Er worden tevens twee liftschachten uitgegraven. Één aan de zijde van de Rogierlaan en één aan de zijde van de Torhoutsesteenweg. Deze liftschachten worden uitgegraven tot een diepte van 496 cm-mv, inclusief vloerplaat.

De geplande werken omvatten tevens de aanleg van een nieuw rioleringsstelsel.

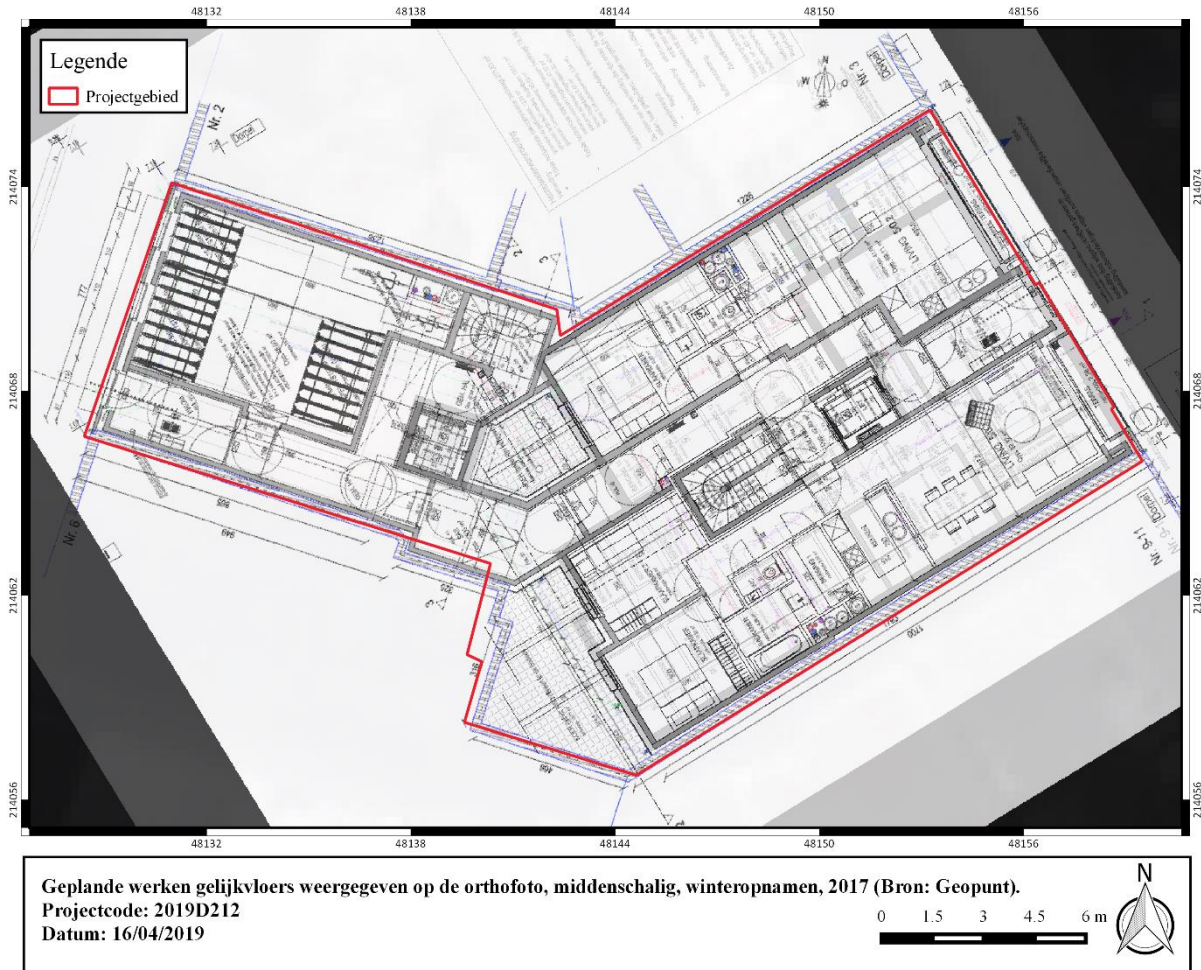

Figuur 6: Geplande werken niveau -1 weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

- Gelijkvloers

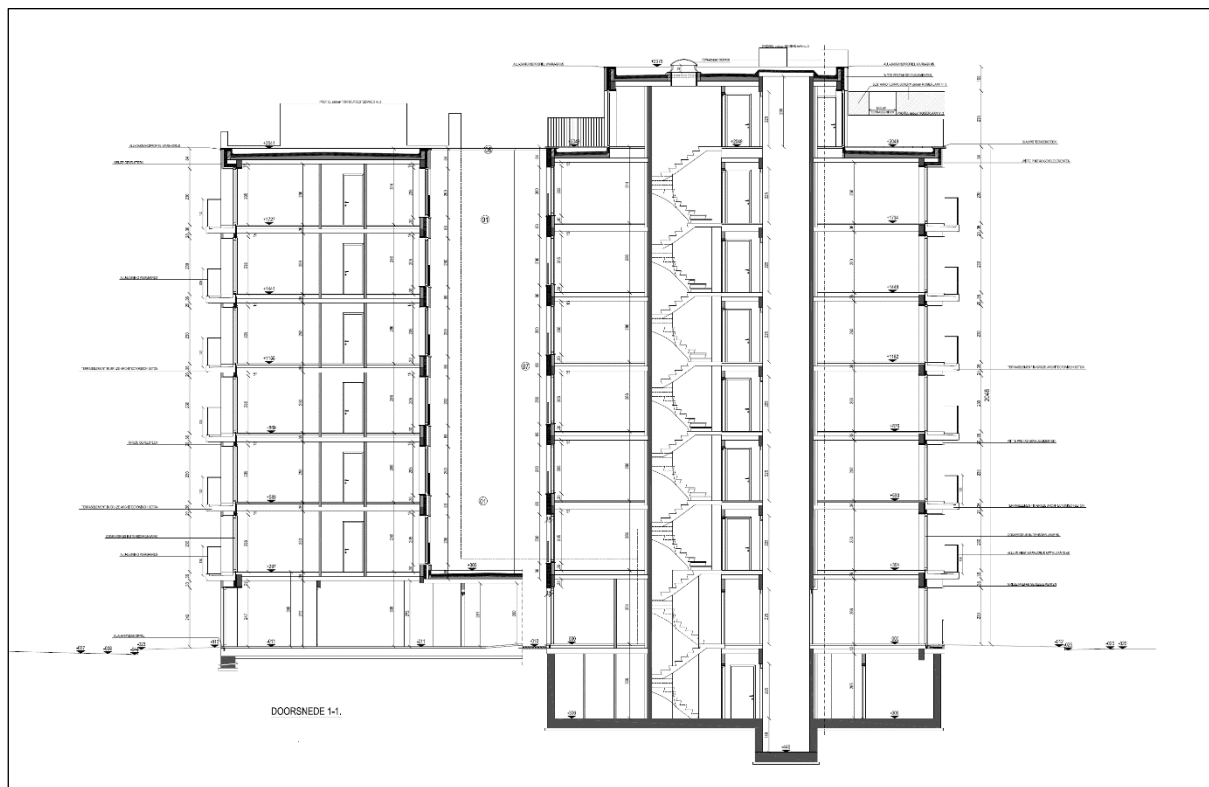
Op het gelijkvloers niveau plant de opdrachtgever de realisatie van 2 appartementen, gelegen langsheen de Rogierlaan. De inkom en de gemeenschappelijke hal zullen zich situeren aan de zijde van de Torhoutsesteenweg. De totale footprint van de nieuwbouw bedraagt 219 m², de oppervlakte van de terrassen bedraagt 78 m².

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

- Verdieping 1 – 7

Op verdieping 1 tot 7 worden tevens een ruim aantal appartementen voorzien.

Figuur 8: Doorsnede geplande werken (bron: opdrachtgever).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

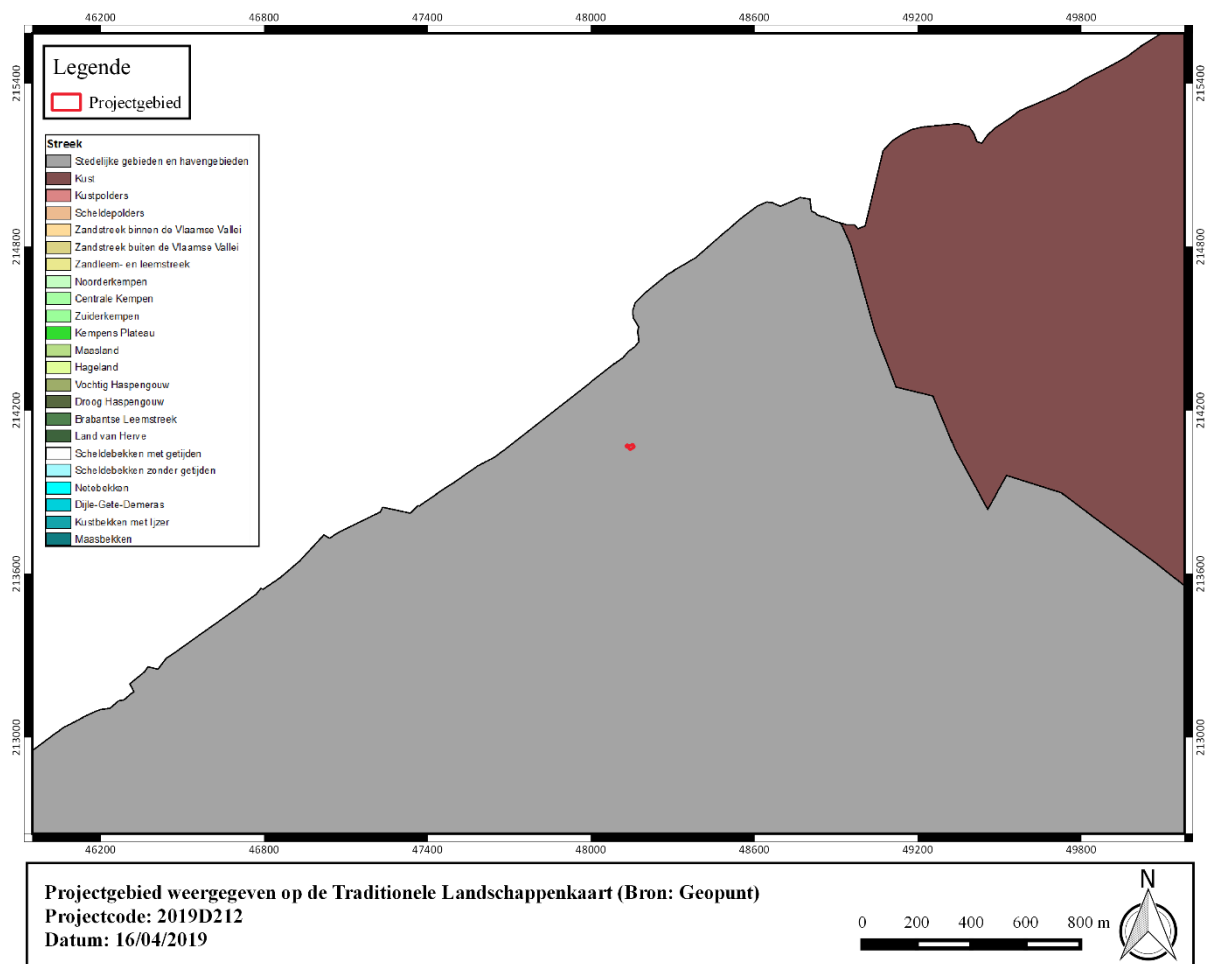
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Stedelijke gebieden en havengebieden
Tertiair	Lid van Kortemark (Formatie van Tielt)
Quartair	Type 13C
Bodemtypes	OB
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	6.9 – 7.1 m TAW
Hydrografie	Ijzerbekken, deelbekken Gistel-Ambacht

1.4.1.1 Landschappelijke situering

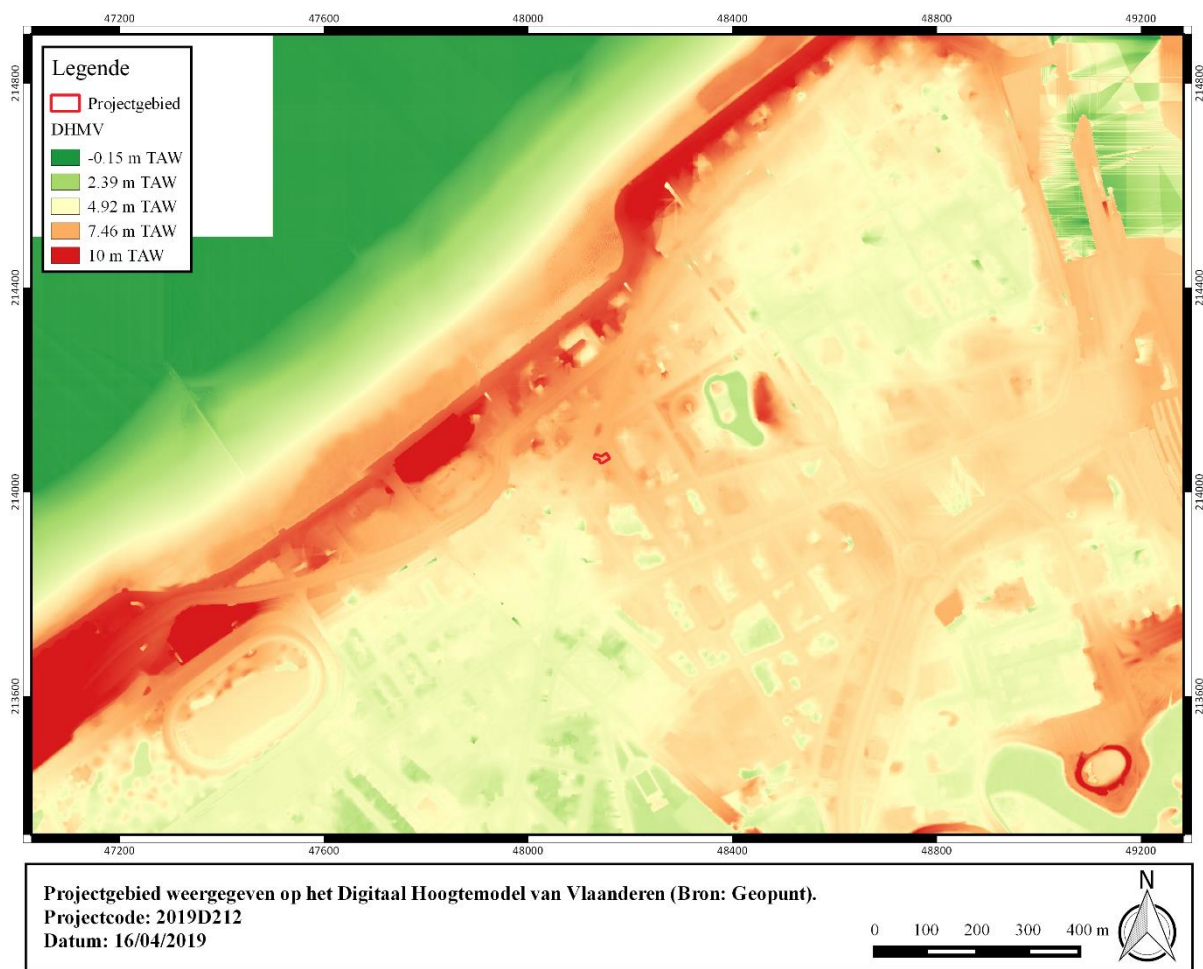
Het plangebied situeert zich op de Traditionele Landschappenkaart binnen stedelijke gebieden en havengebieden.

Het terrein is gelegen op een hoogte van 6.9 – 7.1 m TAW en kent een relatief vlak verloop. Het plangebied situeert zich achter de duinengordel in het vrij vlakke polderlandschap. Hydrografisch situeert het onderzoeksterrein zich binnen het IJzerbekken, deelbekken Gistel-Ambacht.

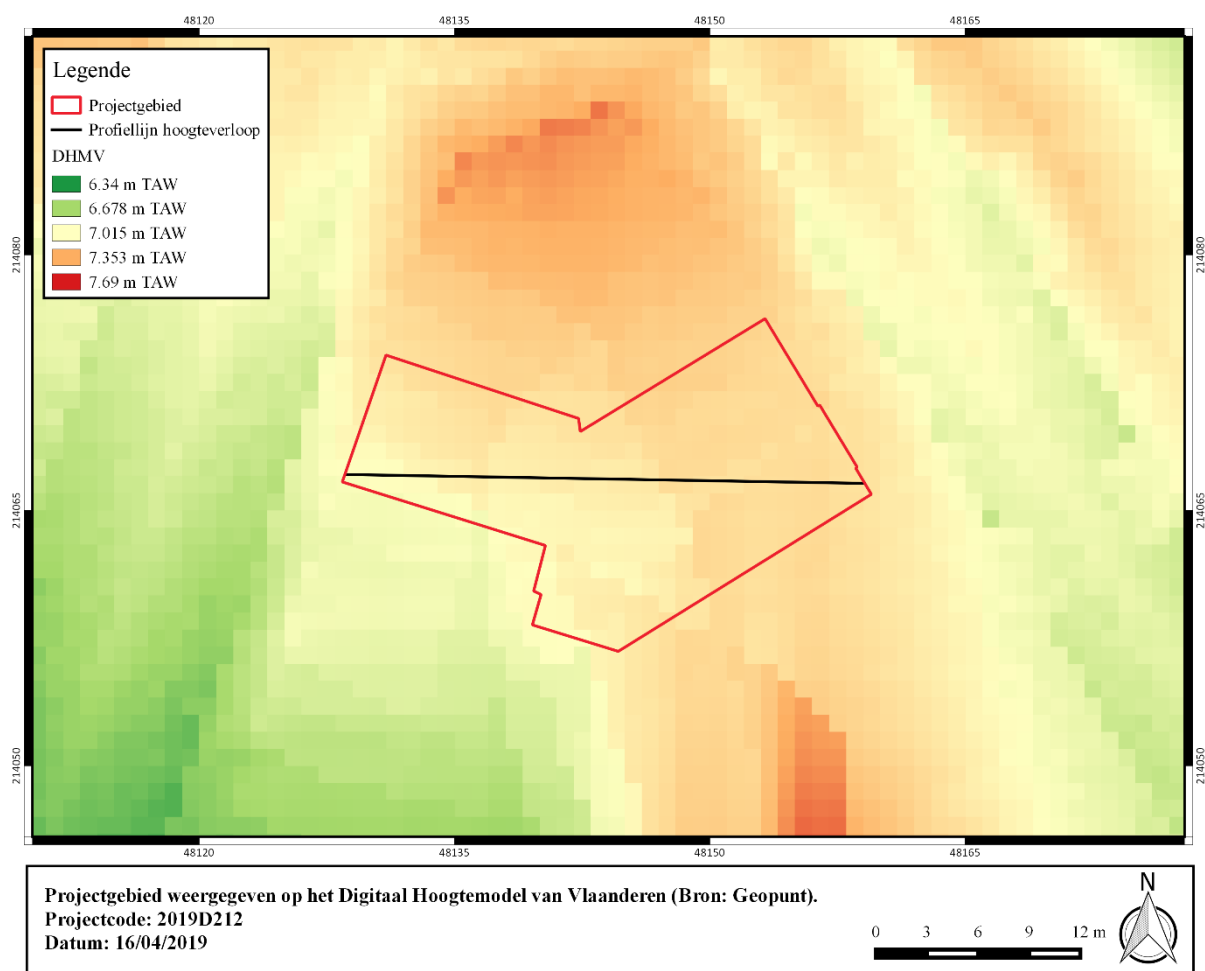

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

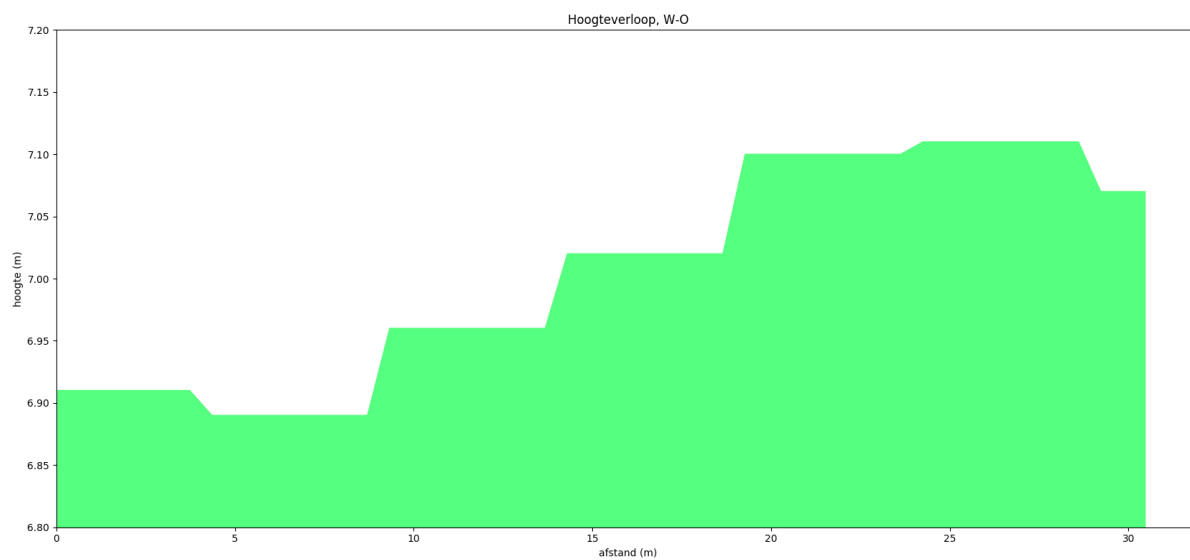

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

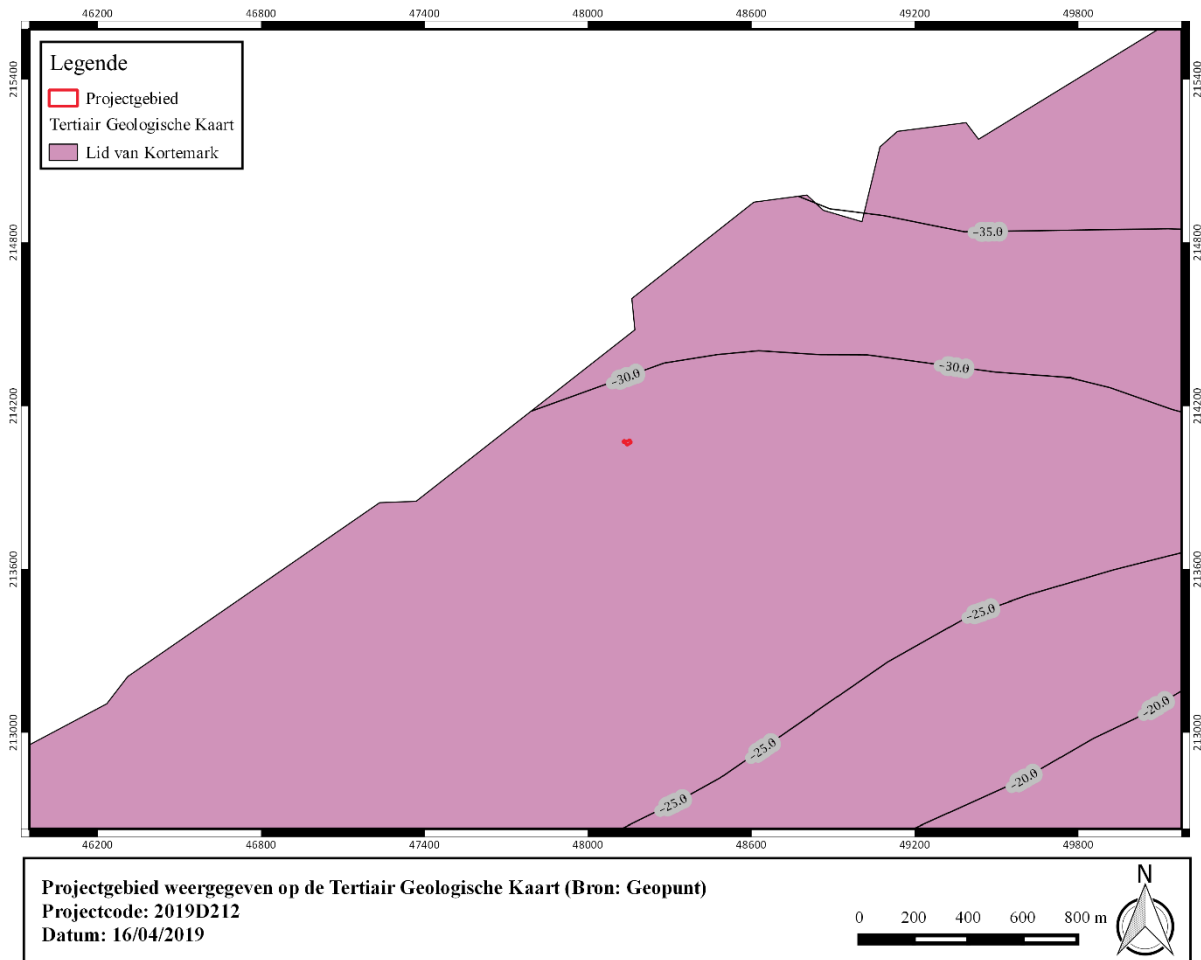

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

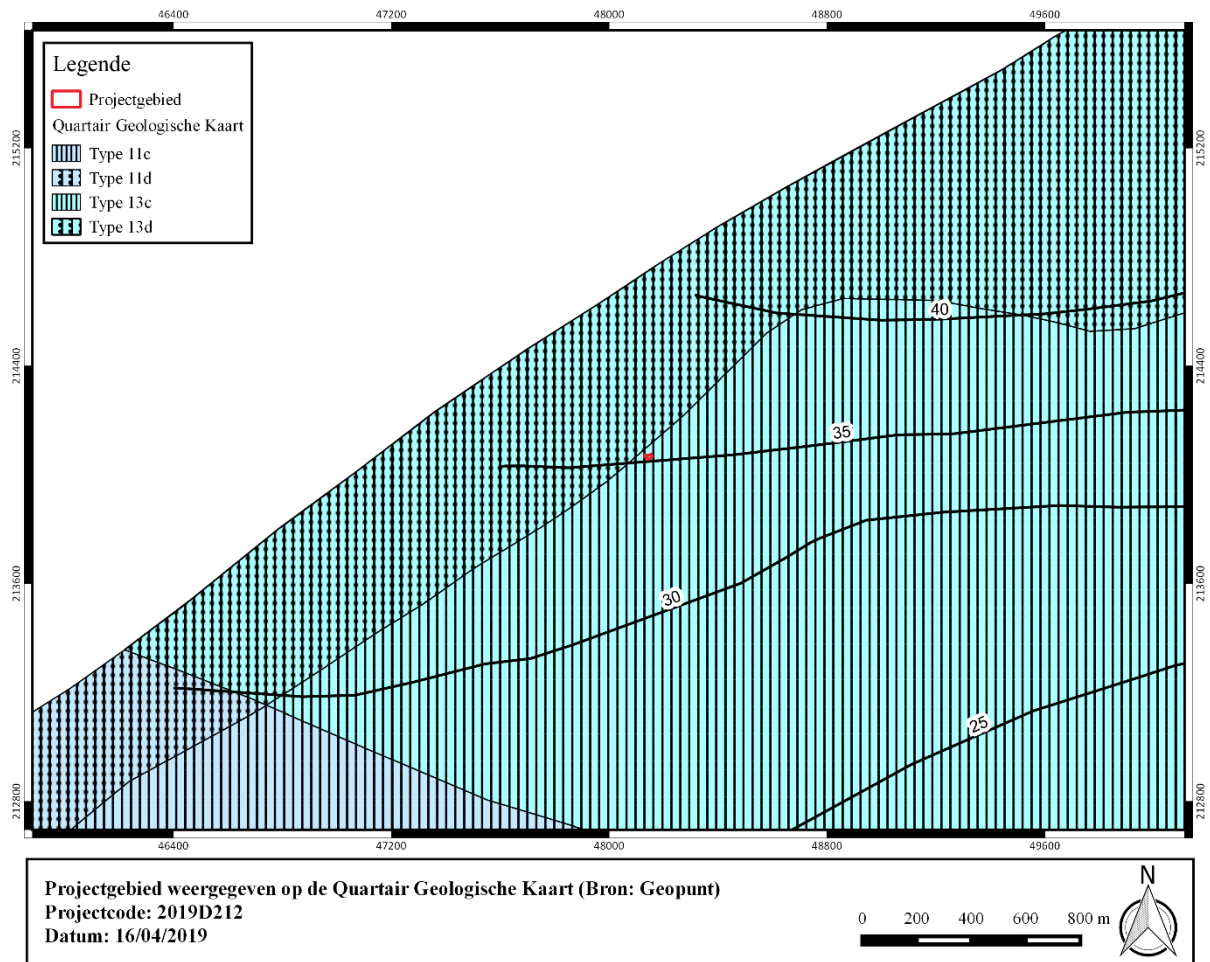
Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Kortemark (Formatie van Tielt)**. De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment. Het oudste lid is het Lid van Kortemark en bestaat uit horizontaal gelamineerd fijn zandig grof silt en kleiig-siltig zeer fijn zand. Het is afgezet in de overgangszone tussen de buitenkust en de open shelf.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 13c**. Dit type bestaat uit een basis van getijdenafzettingen (marien en estuarien) van het Eemiaan gevolgd door fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. Bovenop deze fluviatiele afzettingen is een eolische afzetting (zand tot zandleem) aanwezig van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Deze afzetting kan hellingsafzettingen van het Quartair bevatten en kan lokaal afwezig zijn. De top bestaat uit getijdenafzettingen van het Holoceen (marien en estuarien).

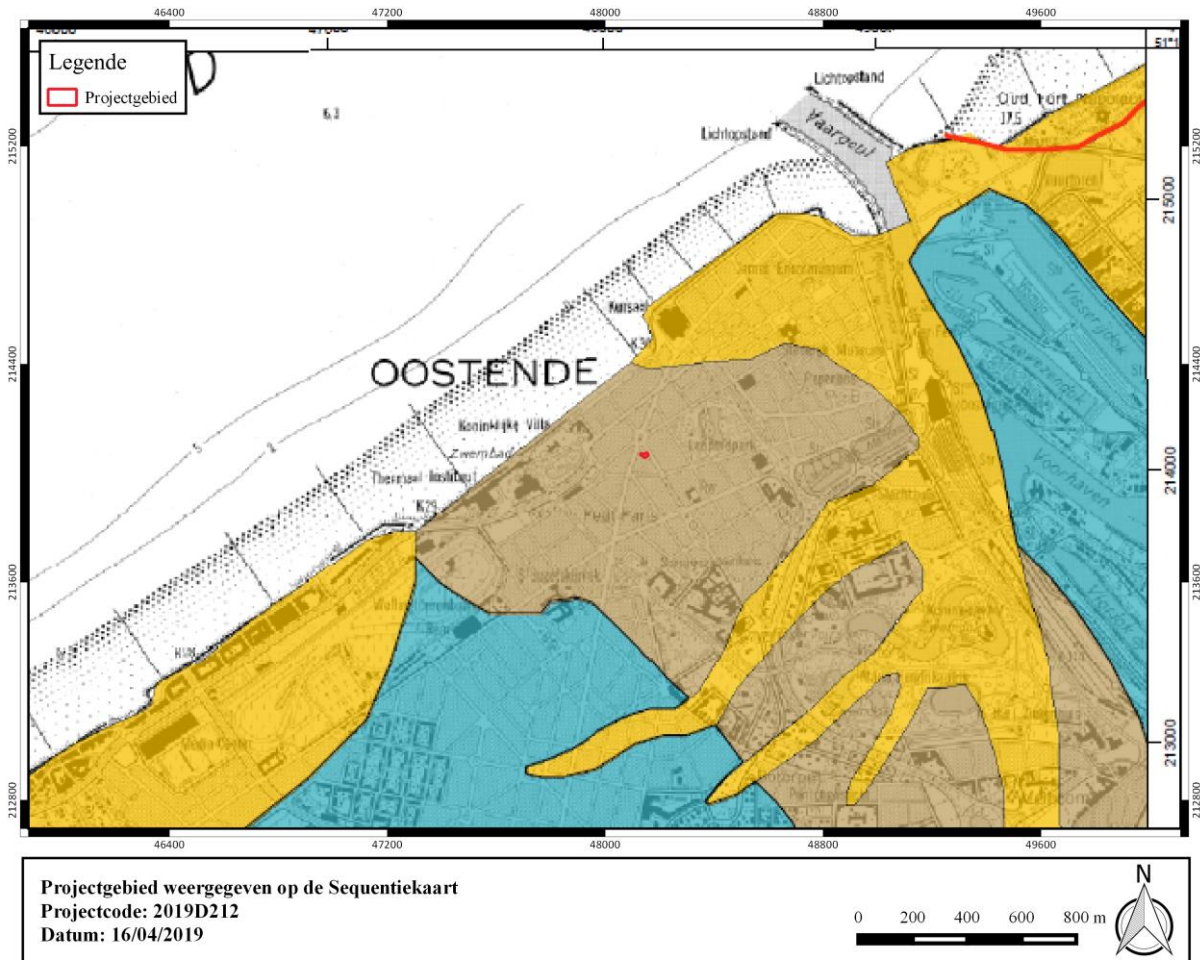

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Sequentiekaart

De Sequentiekaart karteert het plangebied binnen het klastisch X-type. Dit type bestaat uit klastische afzettingen zonder intercalatie van veenlagen. Een veenlaag kan wel voorkomen aan de top of basis van het complex. Specifieker is het projectgebied gelegen in het X2-type dat een veenlaag heeft aan de basis.³

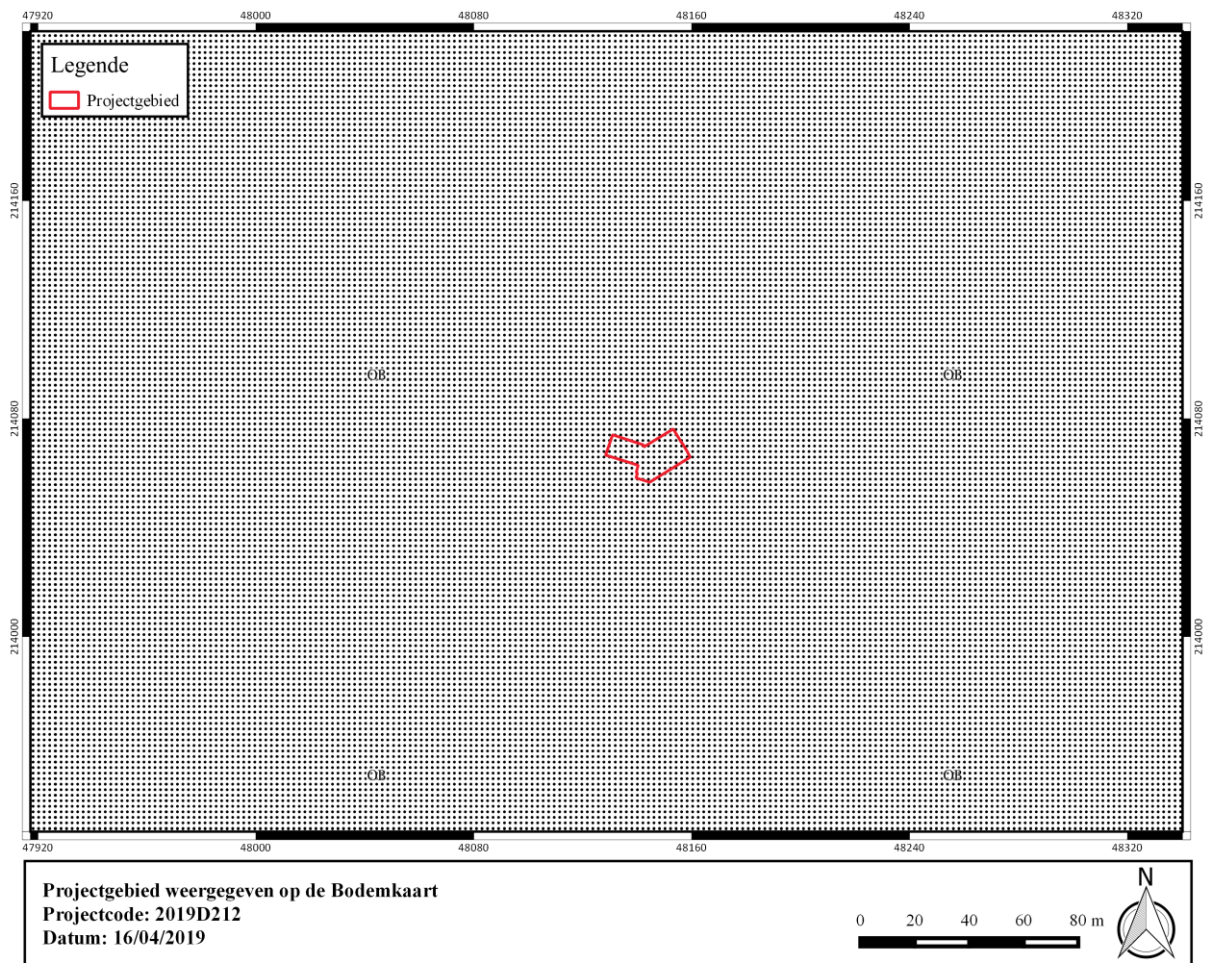

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Sequentiekaart (Bron: Baeteman, C. 2011, p.15).

³ Baeteman, C. 2011. Ontstaan en evolutie van de Ijzer- en Handzamevallei. In: Zwaenepoel, A. & Verhaeghe, F. De broeken van de Ijzer- en Handzamevallei: p.15.

1.4.1.5 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

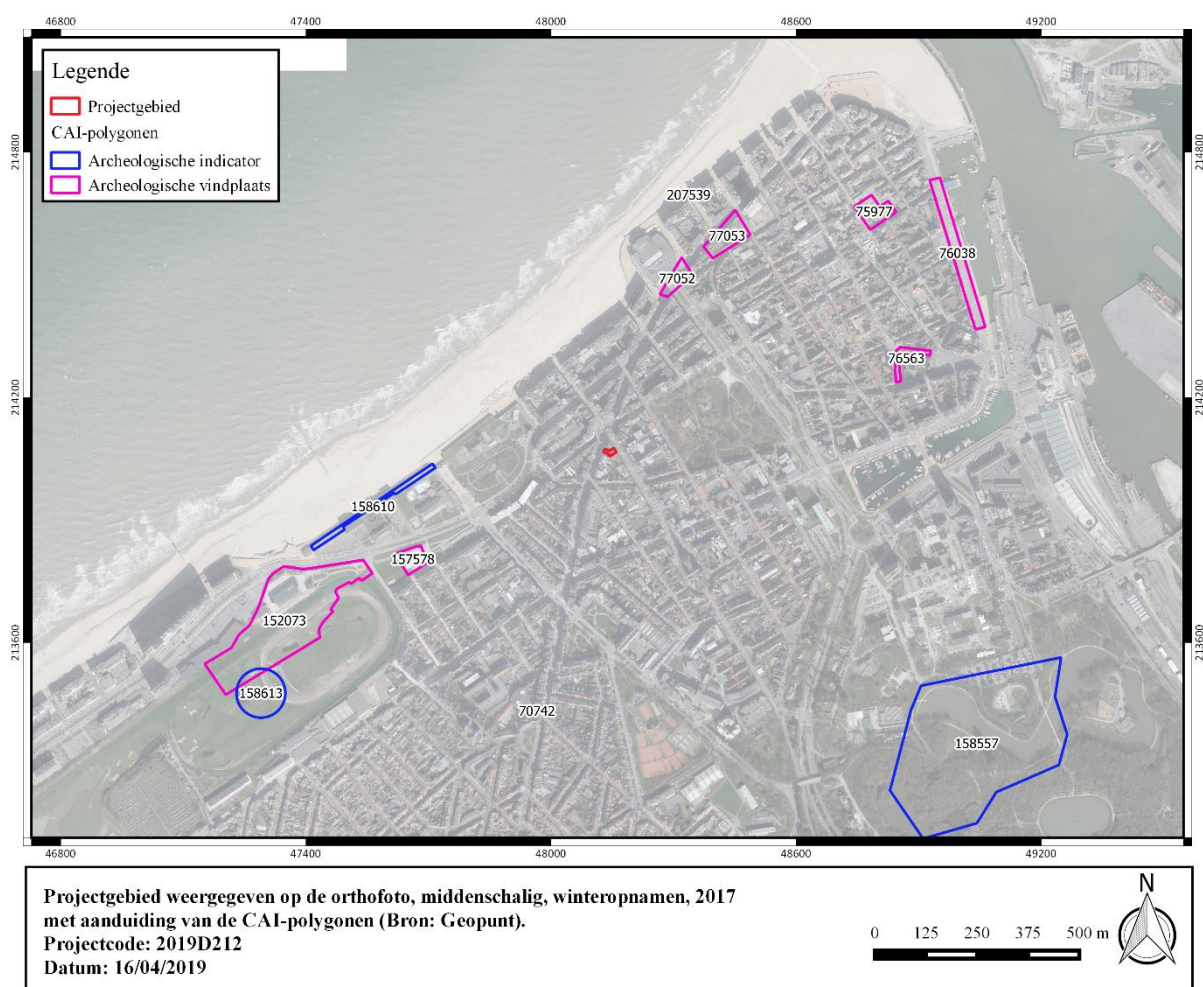
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Op het terrein of de belendende percelen zijn geen archeologische vindplaatsen of indicatoren gekend. Een cluster vindplaatsen ten noordoosten van het onderzoeksgebied betreft hoofdzakelijk resten van laatmiddeleeuwse en vroegmoderne bewoning in het historische centrum van Oostende. Naast resten van bewoning werden er ook verschillende fasen in de aanleg van de stadsversterkingen uit de nieuwe en nieuwste tijd onderzocht. Ten zuidwesten van het onderzoeksgebied werden resten onderzocht van het 19e eeuwse 'Fort Napoleon', dat later werd omgedoopt tot 'Fort Wellington' en vanaf 1886 werd herbestemd als ingang van de renbaan. In de kelders van deze renbaan werden nog resten van de bakstenen muren van het fort aangetroffen.

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschaling, winteropnamen, 2017 met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

75977	Controle van werken (1994) Opgraving (1994); NK: 15 meter Late middeleeuwen: Restanten van een oud wegdek, aanvankelijk geflankeerd door een greppel - 23 waterputten waaronder 9 tonputten - vondsten in vulling: 2 lepels in koperlegering, enkele tinnen lepels, schuimspaan, ijzeren vishaken, vijzels, maalstenen, wetstenen, ivoren kam, splitshoorn in hertshoorn, houten bol,
-------	--

	doorboord schijfje in oesterschelp, majolica - 9 beerputten (6 rechthoekig, rest min of meer vierkant) – muurresten - minstens 36 menselijke skeletten: deze begravingen mogen verbonden worden met het Beleg van Oostende. De graven zijn vooral aangetroffen in de oostelijke hoek van het plein, min of meer allemaal georiënteerd naar het zuidwesten. Verder werden ook enkele ronde of ovale kuilen gevuld met menselijk botmateriaal aangetroffen (beenderpakken). 17e eeuw: klooster - het Mijnp plein werd onderdeel van het Kapucijnenklooster, nl kloostertuin. Ook restant funderingsmuur klooster. – waterputten – beerputten – vlakgraf 19e eeuw: brouwerij – 1 beerput – ijsput Bron: Pieters, M., M. Dewilde Y. Impensen B. Tratsaert 1995: Zes eeuwen bewoningsgeschiedenis op het Mijnp plein te Oostende, in Archaeologie in Vlaanderen, IV (1994), p.187-203.
76038	Opgraving (1998); NK: 15 meter Nieuwe tijd (FASE 1 - late 16de-vroege 17de eeuw; FASE 2: 17de-19de eeuw): Er werden 2 bastions aangesneden: - Peckels Bolwerk/bastion van de lanternen met kruitmagazijn (noordelijk), met hieronder resten van vissoorten zoals leng en heilbot - Spaans Bolwerk/bastion van het ponton (zuidelijk) FASE 1: opgeworpen grondmassieven: paaltjes, takken, matten van twijgen, 6 gietijzeren kanonballen, een kruitmaat FASE 2: - Peckels bolwerk: imposante bastenen structuur op houten palen gefundeerd, dat onderdeel uitmaakte van het kruitmagazijn. Daarrond werd een lichtere bakstenen muur gebouwd, met een natuurstenen goot. Tussen beide muren bevond zich een bakstenen vloer. Vondsten: Friese oord, rekenpenning, residuele ceramiek, dierlijk consumptieafval. Het bouwwerk werd volledig omgeven door een ondiepe gracht. - Spaans bolwerk: sporen van een drinkwaterreservoir. Veel vondsten: aardewerk (rood aardewerk, wit aardewerk met loodglazuur, steengoed, majolica, faience, tegels met tinglazuur, porselein, industrieel wit, industrieel rood met zwart glazuur, fragmenten van wit aardewerk uit Dèsvres, fragmenten olijfoliekruiden), kleipijpen en plaketten in pijpjarde, glas, metalen-stenen-benen voorwerpen, leder, dierlijke resten. - Stadsgracht

	17de eeuw vlakgraf: In de opgeworpen grondmassieven werden 11 begravingen geregistreerd (7 in het Spaans bolwerk in een gemeenschappelijke kuil en 4 individuele in het Peckels bolwerk) Bron: Pieters M., L. Schietecatte, A. Eryvynck, W. Van Neer en D. Caluwe 2003: De Visserskaai te Oostende (prov. West-Vlaanderen): archeologie van een in de 17de eeuw zwaar gesteisterde stad, in Archeologie in Vlaanderen, VII, p. 231-276.
76563	Controle van werken (1999); NK: 15 meter Nieuwe tijd: vlakgraf - minstens 75 begravingen (voornamelijk langs de noordflank Sint-Petrus & -Paulus kerk): van de houten kisten waren in de meeste gevallen alleen nog de aflijnningen zichtbaar (mogelijk behoren een aantal ervan tot de slachtoffers uit 1601-1604) Onbepaald: 2 muren en 2 vierkante funderingen van achthoekige pijlers behorend tot de voorganger(s) van de huidige kerk (tussen Sint-Petrus & -Pauluskerk en de Peperbusse) Bron: Schietecatte L., I. Zeebroek I. Van Laere, L. en Pieters, M. 2003: Archeologische begeleiding van infrastructuurwerken in het stadscentrum van Oostende, in Archaeologia Mediaevalis, 14-15/03/2003, p. 126.
77052	Opgraving (2003); NK: 15 meter 17de eeuw: wal - versterkte onderbouw van aarden wallichamen: ingebedde baksteenbrokken, matten van takken en baksteen, elders aangepunte takken in het wallichaam - in de wal werden ook een 500-tal loden kogels en een aantal gietijzeren kanonballen aangetroffen Onbepaald: massieve constructie uit palen en balken in dennenhout. De aangepunte houten palen stonden in rijen van minstens 7 en waren verbonden door balken waarop zich dwarsbalken en planken bevonden. – waterput: sporen van na het beleg (begin 17de eeuw): een tonput en een bakstenen waterput Bron: Zeebroek I., L. Schietecatte en M. Pieters (2005) Oostende: stadsvernieuwing en archeologie hand in hand: onderzoek op het Monacoplein en de Van Iseghemlaan (O.-Vl.), in: Archaeologia Mediaevalis (kroniek) 28, p. 140-141. - Zeebroek I. 2013: Archeologische opgravingen op de sites Oostende- Van Iseghemlaan en Oostende- Monacoplein 2003-2004, Intern rapport OE, Brussel.
77053	Opgraving (2003); NK: 15 meter Late middeleeuwen: stad - muurwerk van gebouwen, een aantal grachten, kuilen en restanten van bakstenen plaveisels - 24 waterputten (zowel tonwaterputten als baksteen) - Fossiele bewerkingslaag die de permanente bewoningslaag vooraf gaat in het begin van de 15de eeuw 17de eeuw: sporen van een wallichaam, vermoedelijk onderdeel van de 'nieuwe wal' aangelegd tijdens het beleg in 1604, tegen de opmars van de Spaanse troepen.

	- de loop van een half kanon – een lederen emmer – vlakgraf: 2 menselijke skeletten Bron: Zeebroek I. 2013: Archeologische opgravingen op de sites Oostende- Van Iseghemlaan en Oostende- Monacoplein 2003-2004, Intern rapport OE, Brussel.
152073	Controle van werken (2011); NK: 15 meter 19e eeuw: Resten van het fort Wellington: Muurmassieven in de kelders van de Willingtonrenbaan: resten van 2 muren (gele baksteen met cement) en 2 vloeren (uit rode baksteen) Bron: Zeebroek, I. 2011: Rapportage vondstmelding Oostende, Wellingtonrenbaan, onuitgegeven rapport.
157578	Archeologisch onderzoek; NK: 15 meter Onbepaald: 2 opgevulde bakstenen waterputten, in de vulling van de ene bevonden zich vooral scherven (faïence, poselein, baksteenwaar), de andere bevat enkel recent afval Bron: informatie van Liebet Schietecatte
207539	Controle van werken (2009); NK: 15 meter WO I: Bakstenen gang, die deel uitmaakt van de constructies van de Atlantik Wall.

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

158557	Indicator cartografie; NK: 15 meter 16e eeuw: De vage omtrekken van een bastion en een ravelijn van de vesting Oostende zijn herkenbaar in het Maria-Hendrikapark. Er kunnen nog restanten waargenomen worden ter plaatse. Bron: Ryckaert M. 2011, Sterren op de landkaart. Gebastioneerde stadsomwallingen in West-Vlaanderen, in: In de steigers 18/2, pp. 47-53
158610	Indicator cartografie; NK: 15 meter WO I: Deze Duitse batterij werd na de Geallieerde aanval in april en mei 1918 gebouwd. Duitse batterij met een bomvrije schuilplaats. Er waren 2 observatieposten en verblijven van manschappen en officieren (inhout). Bron: Deseyne, A. 2007, de kust bezet 1914-1918, Brugge.
158613	Indicator cartografie; NK: 250 meter

	WO I: Deze Duitse batterij bestond uit 4 (sterk verouderde) kanonnen Bron: Deseyne A. 2007, De kust bezet 1914-1918, Brugge.
--	--

Toevalsvondst

70742	Toevalsvondst; NK: 250 meter Vroege middeleeuwen: houten boot (15m op 8m), in het midden van het schip een octagonale toren voorzien van een wenteltrap Bron: Ameryckx, J. & Nagelmackers, A. 1956: De boot van Oostende, Biekorf 57, 135-138.
-------	---

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Typisch voor de kustvlakte zijn haar dynamische karakter en de voortdurende strijd van de mens met het water. Het landschap zoals we dat nu kennen is in principe het resultaat van een tienduizend jaar lange geschiedenis waarin de mens uiteindelijk de hoofdrol heeft verworven. Veeleer dan een reeks duidelijk te onderscheiden transgressies en regressies is de kustvlakte het resultaat van een continue afzetting van o.a. klei en zand.

Door het dagelijkse patroon van wisselende waterstanden ontwikkelden zich verscheidene afzettingssmilieus, die zich constant aanpasten aan veranderingen van waterniveau of sedimenttoevoer. De dynamische landschappen zijn slikken, schorren en het zandwad. Deze worden doorsneden door getijdengeulen, het belangrijkste element in een wadgebied. Bij vloed brengen de geulen zeewater in het gebied dat geladen is met fijn zand en klei. Deze vertakken zich in steeds kleinere geulen. Bij eb stroomt het water terug zeewaarts zonder dat de geulen compleet opdrogen. De slikken liggen onder het hoogwaterniveau maar boven het laagwaterniveau en worden aldus dagelijks overstroomd bij vloed maar blijven droog bij eb. Wanneer het landwaarts gedeelte van de slikke hoog genoeg is opgeslibd zodat het niet telkens meer bij hoogtij wordt overspoeld ontstaat een schorre. Enkele bij extreem hoge waterstanden wordt de schorre nog overspoeld.⁴

Door het stijgen van het zeeniveau na de laatste ijstijd, bereikte de Noordzee zo'n 10.000 jaar geleden onze streken. Door de verhoging van de grondwaterspiegel op het land ontstaat een weelderige vegetatie. Op deze manier ontwikkelden zich zoetwatermoerassen met verscheidene waterplanten. Als de planten niet werden afgebroken tot humus kon zich veen vormen (zogenaamd basisveen). Door een aanhoudende sterke stijging van de zeespiegel werd tussen 10.000 en 7.500 jaar geleden een pakket zand en klei afgezet op dit basisveen. Zo'n 7.500-7.000 jaar geleden was er een eerste vertraging van de zeespiegelstijging, waardoor delen van het wad in zo'n mate opgeslibd geraakten dat er zich schorren konden vormen. Op deze schorren ontwikkelden zich soms opnieuw zoetwatermoerassen (verlandingsveentjes). De getijdengeulen konden de veengebieden weer tijdelijk veranderen in wadgebied. Dit proces van opvulling heeft ertoe geleid dat de afzettingen uit de periode tussen 7.500 en 5.500 jaar geleden bestaan uit een afwisseling van wadsedimenten en veenlaagjes. Door een tweede vertraging van zeespiegelstijging tussen 5.500 en 5.000 jaar geleden kon het veen ongestoord blijven groeien en dit voor een periode van minstens 2.000 jaar. Dit zogenaamde oppervlakteveen heeft in de bodem een dikte van 1 tot 2 meter. Tegen 3000 v. Chr. was quasi de volledige kustvlakte omgevormd tot een kustveenmoeras. Het einde van de veengroei situeert zich tussen 4.450 en 1.500 jaar geleden omdat de sedimenten die afgezet werden opnieuw geërodeerd werden. Het getij kon geleidelijk het land weer innemen via grote getijdengeulen die opengebleven waren tijdens de veengroei om de zoetwaterafvoer te verzorgen. Daar waar veengebieden inklonken ontstond nieuwe ruimte voor het afzetten van zand en klei. Deze gebieden evolueerden aldus weer in een wad, waar de schorre zich opnieuw kon uitbreiden. Na verloop van tijd werden deze schorren nauwelijks nog overspoeld door getijden waardoor er zoutwatervegetatie en zoutweiden ontstonden. Langsheen de grote getijdengeulen en zeewaarts bleef de invloed van de getijden groter.

In de Romeinse periode werd in de kustvlakte intensief aan zoutwinning gedaan. De Romeinse zoutwinning ging gepaard met aanzienlijke investeringen in het kustlandschap, zoals de aanleg van zoutpannen en drainagesystemen. De meeste Romeinse sites zijn dan ook te situeren in de directe omgeving van getijdengeulen. De best gekende site is Leffinge, gelegen aan de Spermaliegeul. Er zijn tevens sporen aangetroffen voor Romeinse veenontginningen. In de

⁴ Zeebroek, I., Tys, D., Baeteman, C., Pieters, M., 2002, p.10.

directe omgeving van het plangebied zijn tot op heden geen sporen uit de Romeinse periode vastgesteld.

In de vroegmiddeleeuwse kustvlakte bleven de grootste getijdengeulen nog actief terwijl vele kleinere tussen de tweede helft van de 6de eeuw en de 8ste eeuw dichtslibden. Het kustgebied bestond in deze periode uit een dynamisch maar kalm wadgebied, waardoor de mogelijkheid toenam om zich in het kustgebied te vestigen. Via de Testerepgeul werd een strook land ‘Ter Streep’ of ‘Testerep’ afgezonderd van de kustvlakte. Deze geul sloot ter hoogte van Oostende op de zee aan. Vanaf de 7de-8ste eeuw was er bewoning in de kuststreek en Testerep. Deze bewoning was niet permanent en bestond voornamelijk uit schapenhoeders die zich aan het zilte landschap goed aanpasten. Bij hoogtij werd een vlucht gezocht op opgeworpen terpen. De meeste van deze gronden werden eigendom van de graven van Vlaanderen, waarbij Mariakerke zich ontplooipte tot centrum van die grafelijke macht. Grote delen van het land werden in leen gegeven aan leenmannen en abdijen. Zo had o.a. de Gentse Sint-Pietersabdij grote stukken grond in leen op Testerep.

In de 11de eeuw werd een deel van het kustgebied (vooral het gebied rond Nieuwpoort en de streek ten noordoosten van Brugge) opnieuw overstroomd. Recent onderzoek heeft echter uitgewezen dat hier niet kan gesproken worden van een transgressiefase maar van een aantal overstromingen die door een toevallige samenloop van omstandigheden ontstonden.⁵

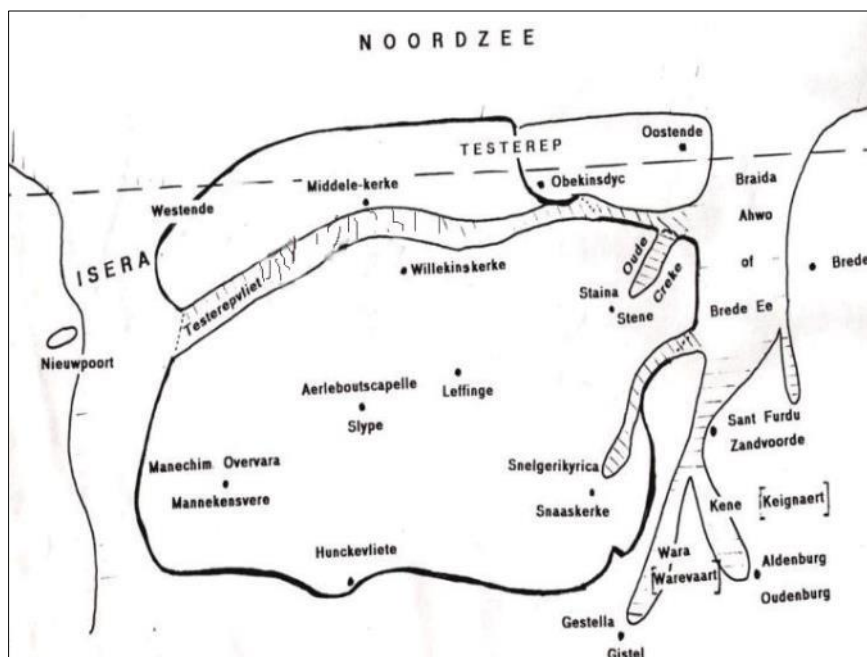
Vanaf de 10de -11de eeuw begon men delen van de kustvlakte door bedijking en inpoldering droog te leggen en werd men minder afhankelijk van getijden en overstromingen. . In de 10de eeuw werd aan beide zijden van de Testerepgeul een dijk aangelegd: de Kaaidijk ten noorden en Hoge Dijk in het zuiden. In de 12de eeuw startte men met het inpolderen van de geul waardoor het overstromingsgevaar letterlijk werd ingedijkt.⁶ In het landschap ontstond een netwerk van grachten, sloten en kanalen die zorgden voor de afwateringen. Door de inpoldering was permanente bewoning mogelijk. In deze periode ontstonden dan ook enkele dorpen en nederzettingen. Allicht dient het ontstaan van Oostende, gelegen op het oostelijke uiteinde van Testerep (Westende ontstond naar analogie op het westelijke uiteinde) hierbinnen gesitueerd te worden. Oostende werd planmatig ontworpen door grafelijke landmeters met een stratennet in dambordpatroon. Dit oude Oostende ligt enkele honderden meters ten noordwesten van de huidige stad en gaat allicht terug tot de 10de eeuw.

In de 13de eeuw is Testerep niet echt een eiland meer die volledig losstaat van het vasteland. De getijdengeul die eeuwenlang de scheiding vormde tussen Testerep en het vasteland verzandde geleidelijk door de verschillende bedijkingsprocessen. De aanleg van de Nieuwendam – die de geul scheidde van de IJzer – in 1150 versnelde dit proces.

⁵ Verhulst, A., p. 10.

⁶ Zeebroek, I., Tys, D., Baeteman, C., Pieters, M.), 2002.

Figuur 17: Testerep voor de ontwatering van de landtong.

Testerep heeft veel te lijden onder stormvloed in de loop van de 13de en de 14de eeuw. De kant van de verzande ingepolderde getijdenkreek is vrij rustig, maar de zeezijde van Testerep is nooit met dijken beschermd. Bijgevolg spoelen bij elke storm aanzienlijke stukken strand en duinen weg. De uiteindelijke doodsteek van Testerep komt er tijdens de Sint-Vincentiusstorm in 1394. De storm van 1394 hield ook lelijk huis in Raversijde, waar grote delen van het middeleeuwse vissersdorp Walraversijde verdronken.⁷ Het nieuwe Oostende wordt door Filips de Stoute opnieuw opgericht verder landinwaarts, een jaar na de Sint-Vincentiusstorm. De stad krijgt opnieuw een dambordpatroon met halle, marktplein en haven.

Het plan van Deventer toont een min of meer correct beeld van Oostende aan het midden van de 16^e eeuw (ca. 1560). Het plan geeft duidelijk de dualiteit weer tussen het oude deel ten noorden van de haven en de nieuwe stad ten zuiden hiervan. Het geometrische stratenpatroon valt duidelijk op. Dit wijst op de planmatige aanleg van de stad. De kaart geeft nog geen versterkingen weer. De eerste versterkingen werden opgetrokken vanaf 1578, waarbij Staatsen en Oostendenaars bolwerken in stempaarde, gemengd met roggestro en takkenbossen aanlegden. Deze gebastioneerde versterking werd in 1596 door Andries de la Croix voltooid.⁸

Het gebastioneerde systeem van Oostende was hoofdzakelijk in aarde '*à la huguenotte*' opgericht en vertoonde een onregelmatige vorm. De toegangspoorten bevonden zich dicht bij de aansluiting van de bastions met de walmuren. De gebastioneerde omwalling was voorafgegaan door een contrescarp met ravelijnen en bijhorende walgrachten. Ten zuidoosten van de stad lagen drie halve manen waarvan de middelste een hospitaal herbergde.⁹ Op de Deventerkaart is te zien dat het plangebied zich buiten het stadsweefsel van Oostende situeert.

Van 1601 tot 1604 vormde de stad Oostende het strijdtoneel van zowat alle Europese mogendheden. Voor de Noordelijke Nederlanden was Oostende geëvolueerd tot een belangrijke uitvalsbasis voor de zogenaamde watergeuzen en zij wilden de stad ten alle prijzen in hun kamp behouden. Tijdens de vredesonderhandelingen van 1583 zette Oostende zich af tegen de andere

⁷ <http://www.sea-arch.be/nl/verdronken-oostende-en-raversijde>

⁸ Lombaerde, P., 1999, p.48.

⁹ Lombaerde, P., 1999, p.48.

Vlaamse steden en koos het resoluut de kant van de Noordelijke Provinciën. Het Beleg begon officieel in juli 1601 toen Spaanse en Italiaanse legers de eerste kanonschoten losten. Het ging om een langdurige insluiting gekoppeld aan een bloedige strijd, waarbij ca. 100.000 soldaten het leven lieten.¹⁰

Onder het Mijnplein, aan de Visserskaai en onder een particuliere woning nabij de Groentenmarkt werd menselijk skeletmateriaal aangetroffen. Vermoedelijk gaat het om slachtoffers van de driejarige belegering van de stad (1601-1604). Deze veronderstelling is gebaseerd op een ruim aantal indicaties. De skeletten zijn niet netjes geordend en werden vermoedelijk tijdens het krijgsgewoel hier en daar ter aarde besteld. Er zijn tevens projectielen aangetroffen tussen een deel van het skeletmateriaal. Daarnaast wijst onderzoek naar de skeletten onder het Mijnplein aan dat het allemaal jonge mannen betreft.

Het is niet evident om het plangebied correct te lokaliseren op de 17^e eeuwse beschikbare cartografische bronnen. De ligging van het terrein ten westen van de stad doet vermoeden dat er ter hoogte van het plangebied strijdverrichtingen hebben plaatsgevonden. Het is niet met zekerheid te stellen of het plangebied samenvalt met defensieve structuren die zijn opgeworpen in het kader van het Beleg van Oostende. Dit is zeker niet uit te sluiten.

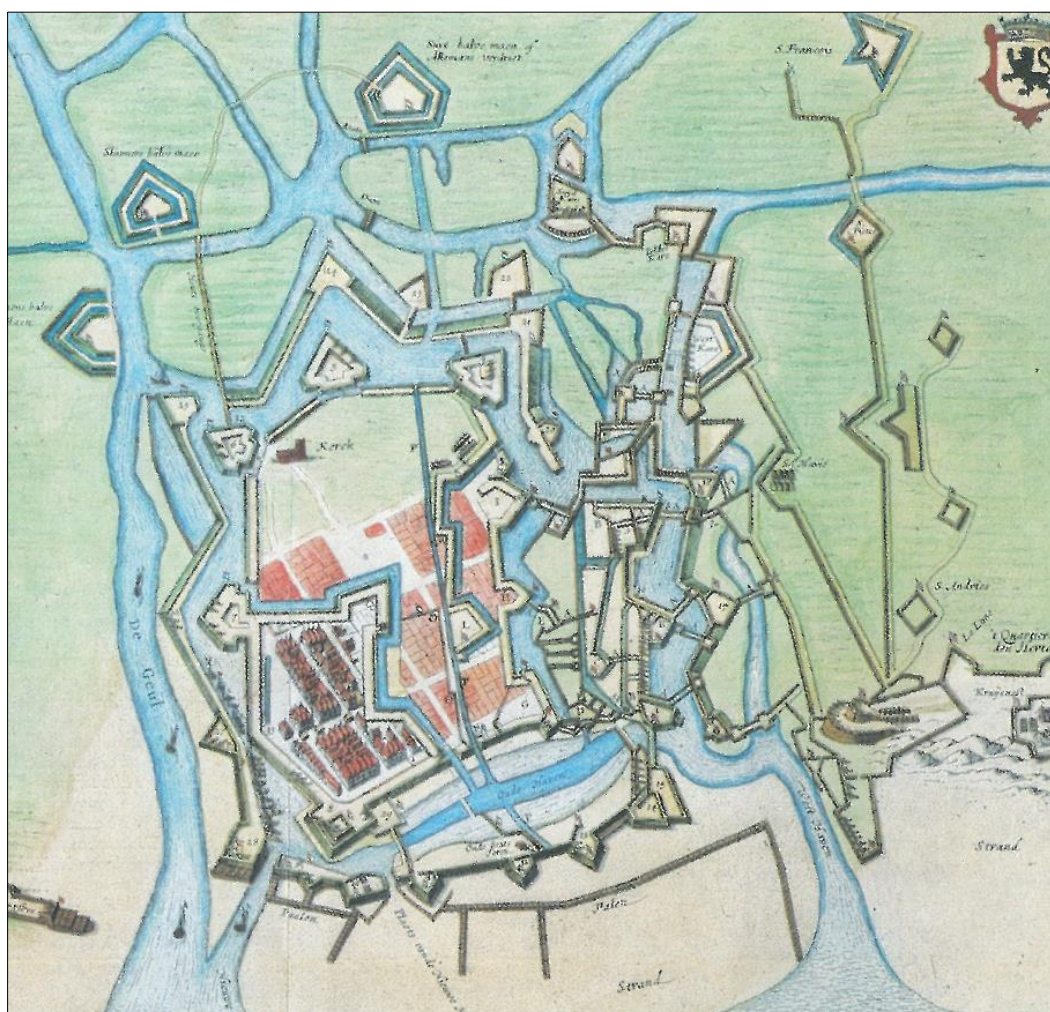

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (bron: KBR).

¹⁰ Lombaerde, P., 1999, p.50.

Figuur 19: Het Beleg van Oostende, schilderij, 118x158,5, Anoniem, eerste helft van de 17de eeuw (Bron: KMSKB, Brussel)

Figuur 20: Belegering van Oostende in 1604 (Anoniem, 1649; Oostende Stadsarchief KP/H 94)

In 1585 had Oostende de korte dijk op de oostkant naar Bredene doorgestoken om de Spaanse troepen op afstand te houden.

In de loop van het beleg zouden er verschillende afsnijdingen plaatsvinden. Na verschillende aanvallen zou Oostende terugplooien tot een laatste reduit, het Nieuwe Troje genoemd. Bij de oprichting van dit laatste bolwerk besloten de ingenieurs het gebrek aan aarde op te vangen door heropgegraven soldatenlichamen als ophoging voor de laatste opgerichte aardewerken te gebruiken.¹¹ Het herstellen van de schade aan de bestaande versterking was een van de eerste werken.¹² Tussen 1641 en 1649 werd Oostende vergroot en opnieuw versterkt. Ten zuidoosten breidde de stad met nieuwe woonwijken uit, het geheel aangepast aan het bestaand rastervormig stratenpatroon. Elf bastions volgens het zogenaamde Oud-Nederlandse vestingsstelsel gaven een regelmatige geometrische structuur aan de stadsomwalling.¹³

De noordelijk gelegen bastions waren binnenin opgehoogd, de zuidelijke landwaarts uitgehold. De bastions waren uit zand opgetrokken, versterkt en afgedekt met vette aarde en graszoden. Rond de omwalling bevond zich een diepe brede walgracht die op haar beurt was omgeven door een versterkte dijkconstructie met bedekte weg en glacis. Op de saillanten van de bedekte weg kwamen wapenpleinen voor. Aan de zuidwestzijde werden vier bijkomende ravelijnen opgetrokken en drie halve manen voor de bastions IJsput, Florida en Babylon. Aan dit zuidwestelijk front was Oostende versterkt volgens het tweede versterkingssysteem van Vauban.¹⁴ In 1706 wordt de stad opnieuw verwoest, ditmaal door de Engelsen als een gevolg van de Spaanse Successieoorlog.¹⁵

Na de Vrede van Aken in 1748 kent Oostende een grote welvaartsperiode. In deze periode wordt o.a. de Torhoutsesteenweg aangelegd. In de eerste helft van de 19^e eeuw is Oostende nog steeds een vestingstad. Vanaf de tweede kart van de 19^e eeuw groeit Oostende echter uit tot mondaine badplaats, wat een stimulans is voor het toerisme. In een kader van een herschikking van het landverdedigingssysteem wordt Antwerpen uitgekozen tot nationaal reduit en verliest Oostende zijn vestingsfunctie. Tussen 1865 en 1875 worden de vestingen gesloopt.¹⁶

De Ferrariskaart situeert het plangebied tussen twee vooruitgeschoven posities van de westelijke stadsversterking. Het terrein staat ingekleurd als vochtig grasland. Mogelijk kon deze zone bij verdediging kunstmatig geïnundeerd worden. Precies ten noorden van het plangebied is de Torhoutsesteenweg waar te nemen. Het plan van 1781 toont een gelijk beeld. Op een plan van 1787 lijkt de stadsversterking in omvang afgenomen. De kaart geeft geen bebouwing weer binnen de projectgrenzen.

¹¹ Pieters, M., Schietecatte, L., Ervynck, A., Van Neer, W. & Danielle, C., 2003, p. 232.

¹² Thomas, W., 2004, p. 113.

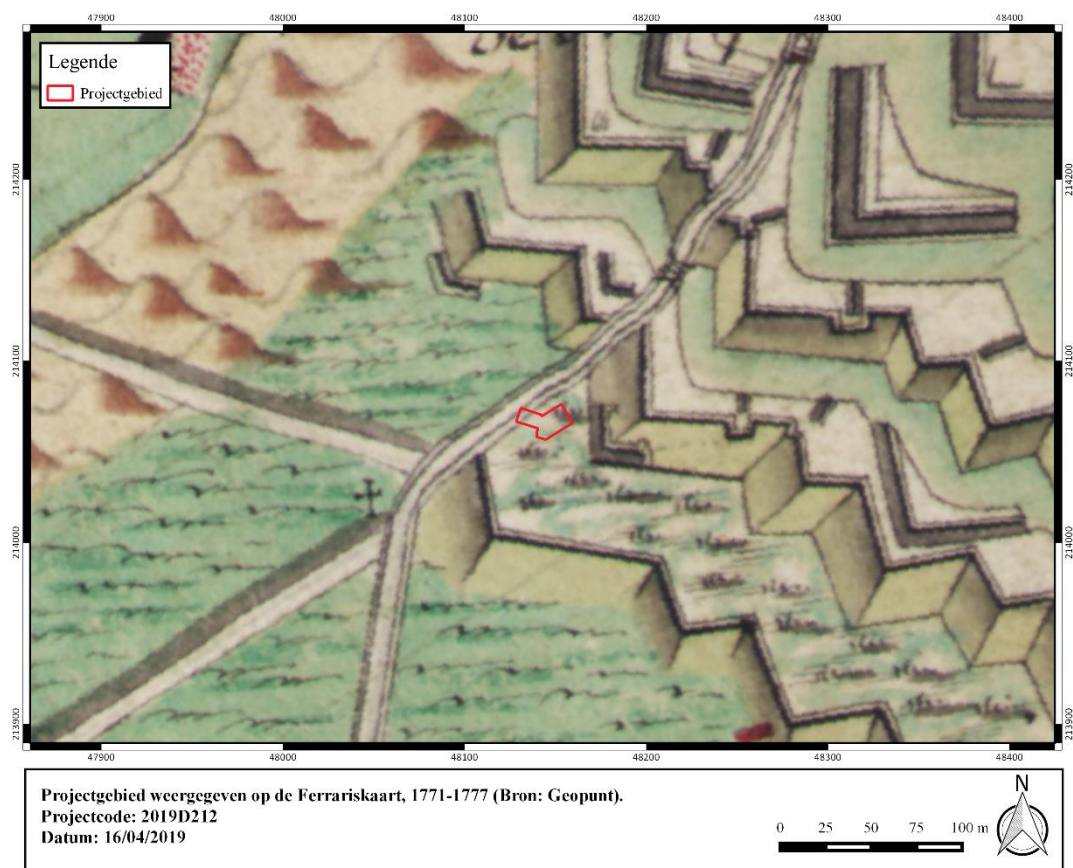
¹³ Thomas, W., 2004, p. 114.

¹⁴ Farasyn, D., 1998, 249 p.

¹⁵ Lombaerde, P., 1999, p. 63.

¹⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

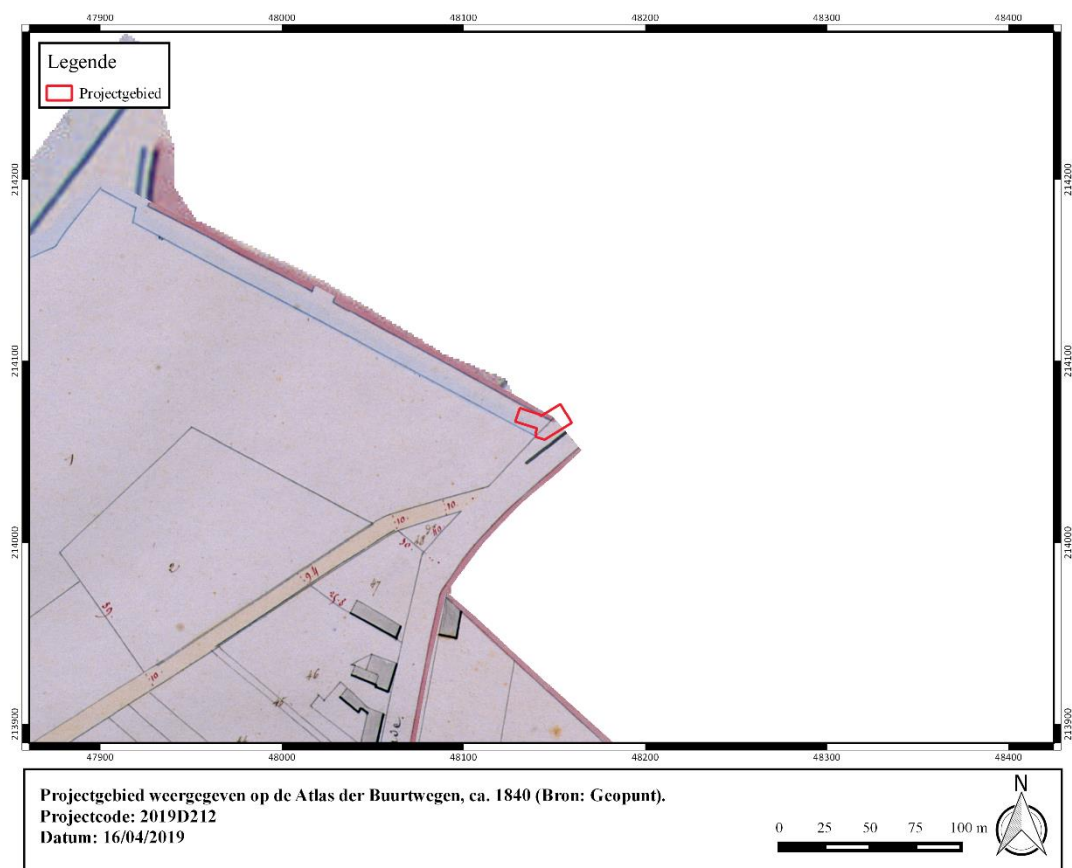
Figuur 22: Plan van Oostende uit 1781 (bron: Cartesius).

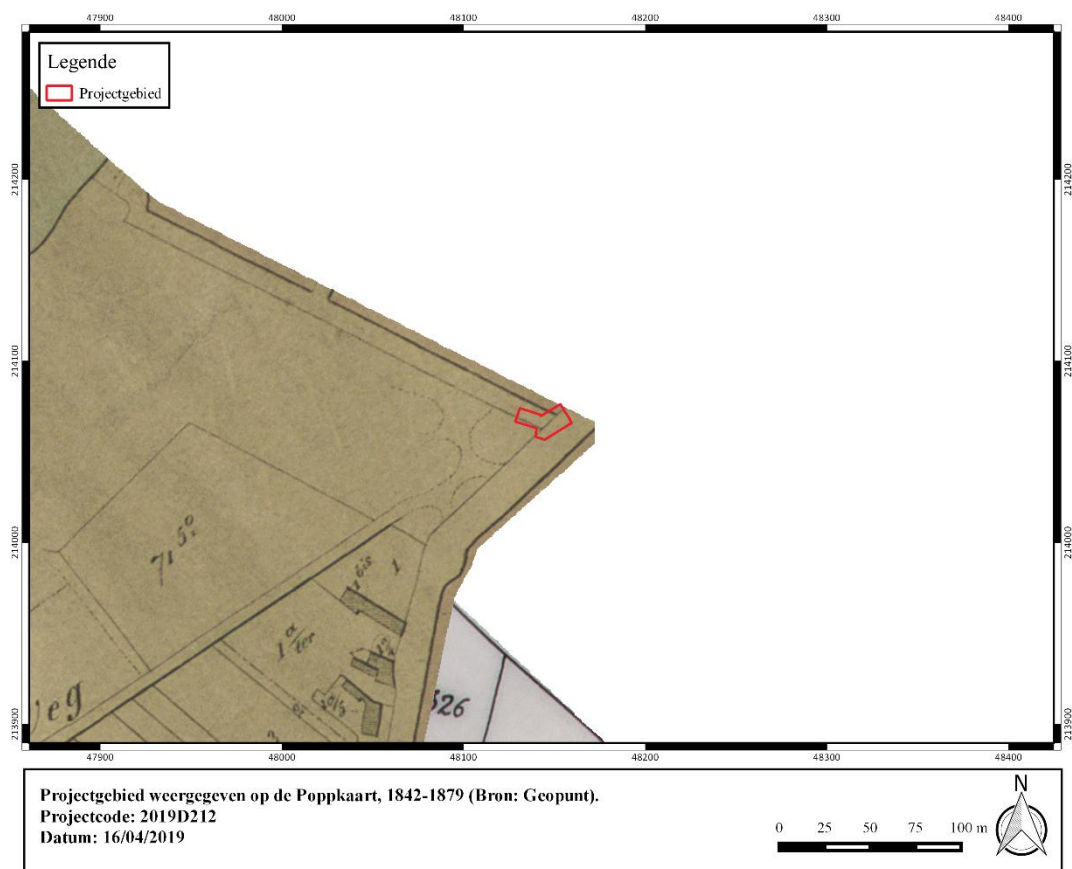

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op een plan van 1787 (bron: Cartesius).

De 19^e-eeuwse cartografische indicatoren geven een weinig gedetailleerd beeld weer. Vermoedelijk dient het plangebied deels ter hoogte van de buitenste stadsgracht gesitueerd te worden. De Vandermaelenkaart geeft ten oosten van het onderzoeksterrein duidelijk een demilune weer. Na het slopen van de vestingen in 1865-1875 wordt het plangebied opgenomen in het Oostendse stadswaefsel. Het dambordpatroon getuigt van een planmatige aanleg rondom de Torhoutsesteenweg.

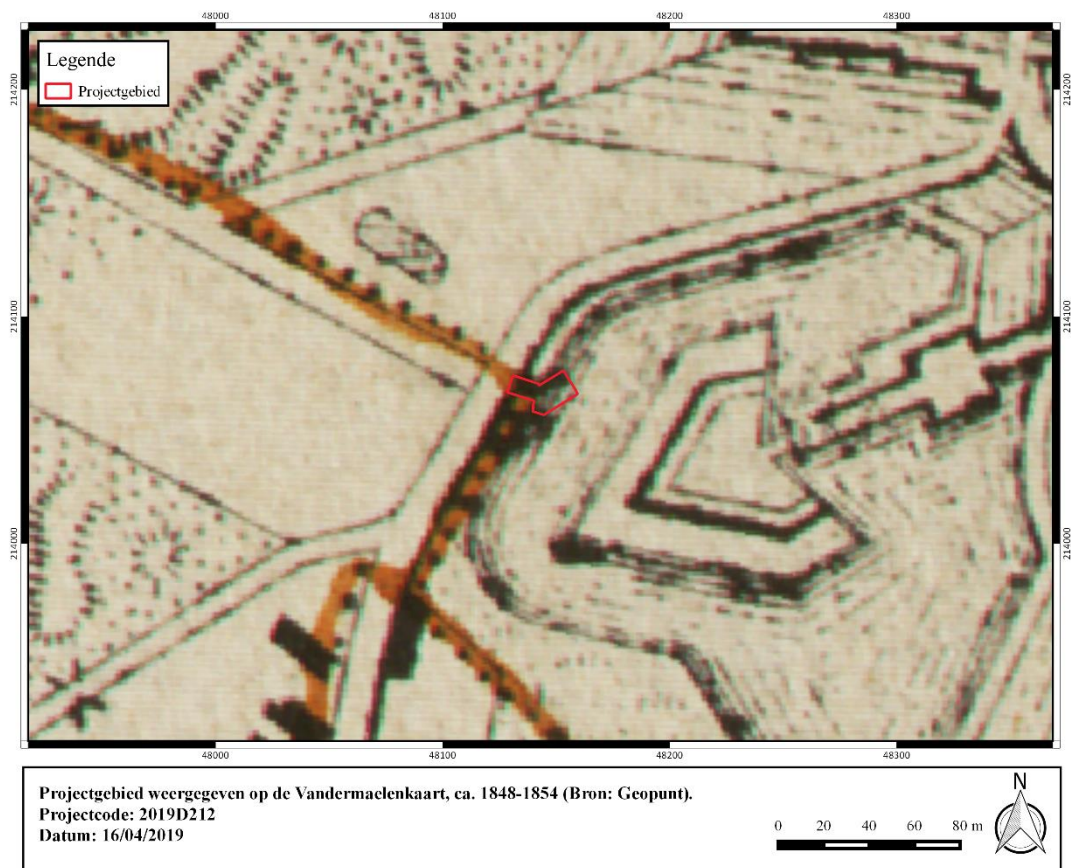

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

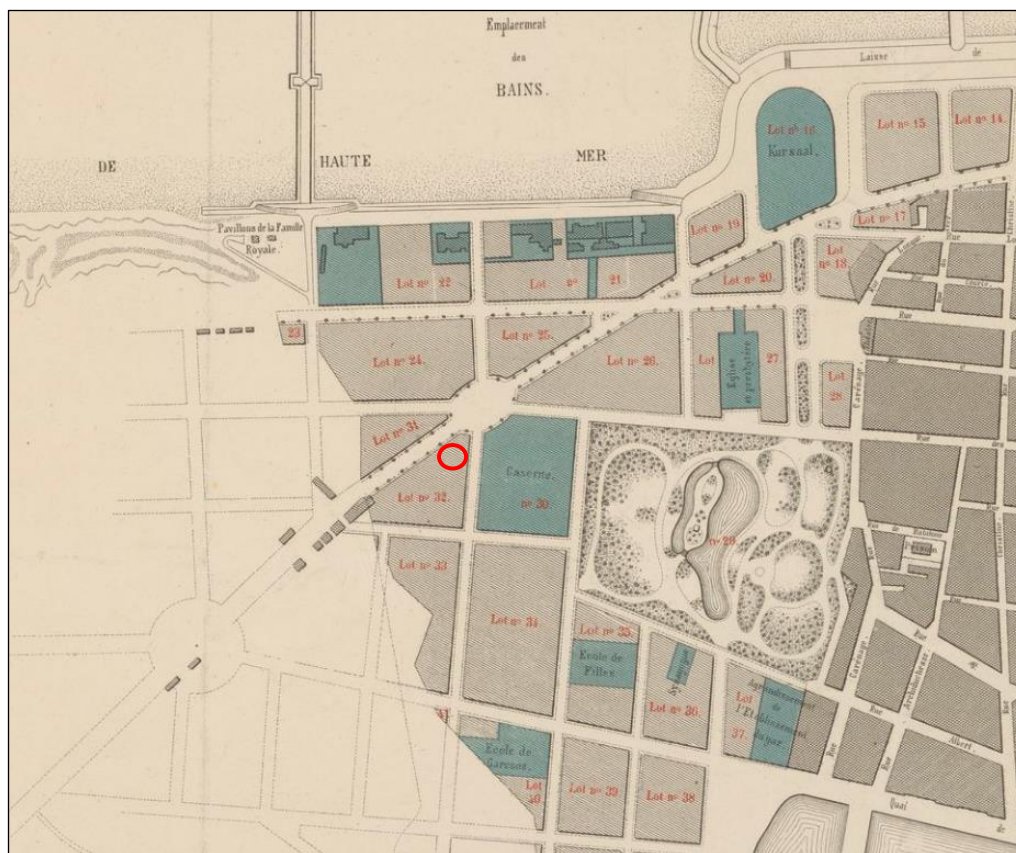

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

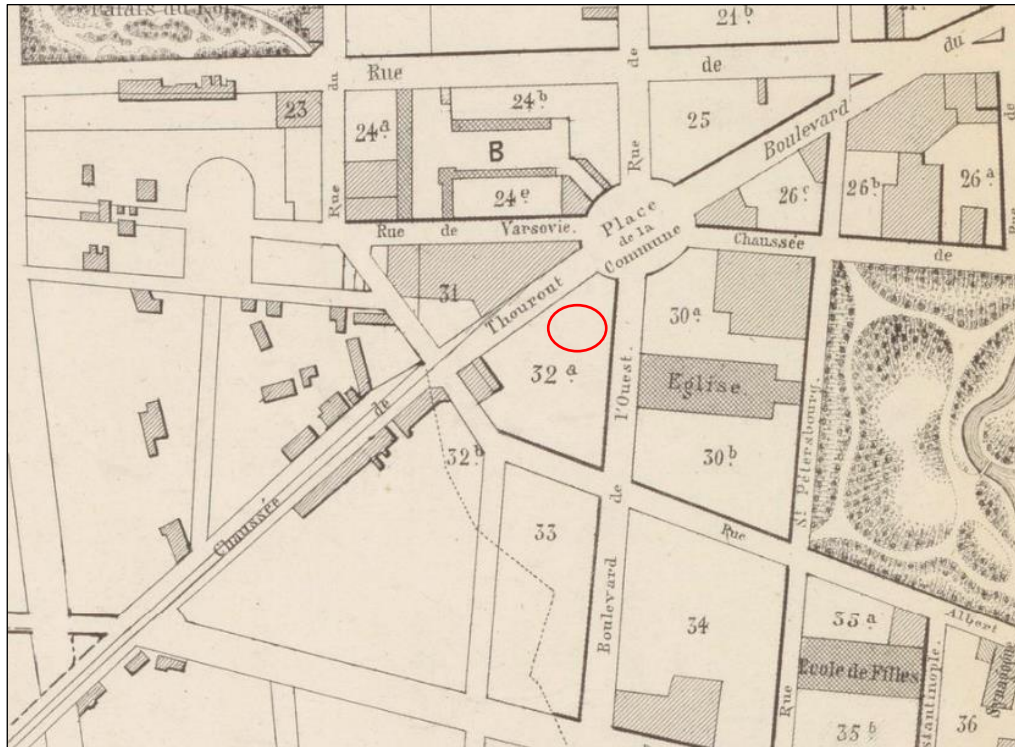

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, ca. 1848-1854 (Bron: Geopunt).

Figuur 27: Definitief plan voor de uitbreidingswerken aan Oostende, goedgekeurd door Koninklijk Besluit, 1873 (bron: Cartesius).

Figuur 28: Plan uit 1879 (bron: Cartesius).

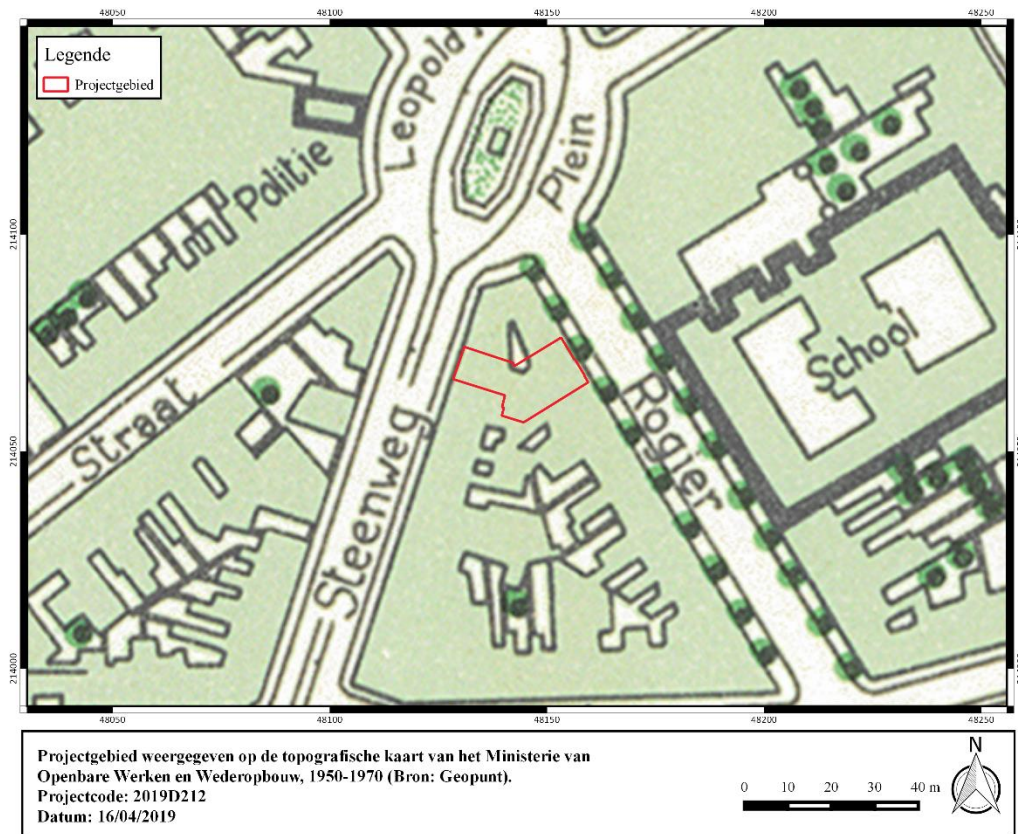
Gedurende WO I situeert Oostende zich binnen het Duitse hinterland. De Belgische kust wordt opgenomen in de zogenaamde Siegfriedlinie, een ononderbroken bunkerlinie met zware kustbatterijen. De loopgravenkaart van oktober 1917 geeft geen defensieve structuren weer.

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de loopgravenkaart van oktober 1917 (bron: Memory Maps 10-12NE-1A-191017-Clemskerke and surroundings).

Gedurende WO II wordt Oostende opnieuw door de Duitsers bezet. De stad is - omwille van haar ligging en de aanwezigheid van de haven - een strategische positie. Net zoals vóór de ontmanteling worden dijk en strand opnieuw tot militaire zone uitgeroepen en vanaf 1942 van de stadskern afgesneden door een 1700 m lange, 3 m hoge en 1 m dikke muur, als onderdeel van de z.g. "Atlantikwall", de grote verdedigingslinie door de bezetters aangelegd langs de Noordzeekusten. De stad Oostende kent zeer zware oorlogsschade. Zowat 1500 privé- en openbare gebouwen worden vernietigd.

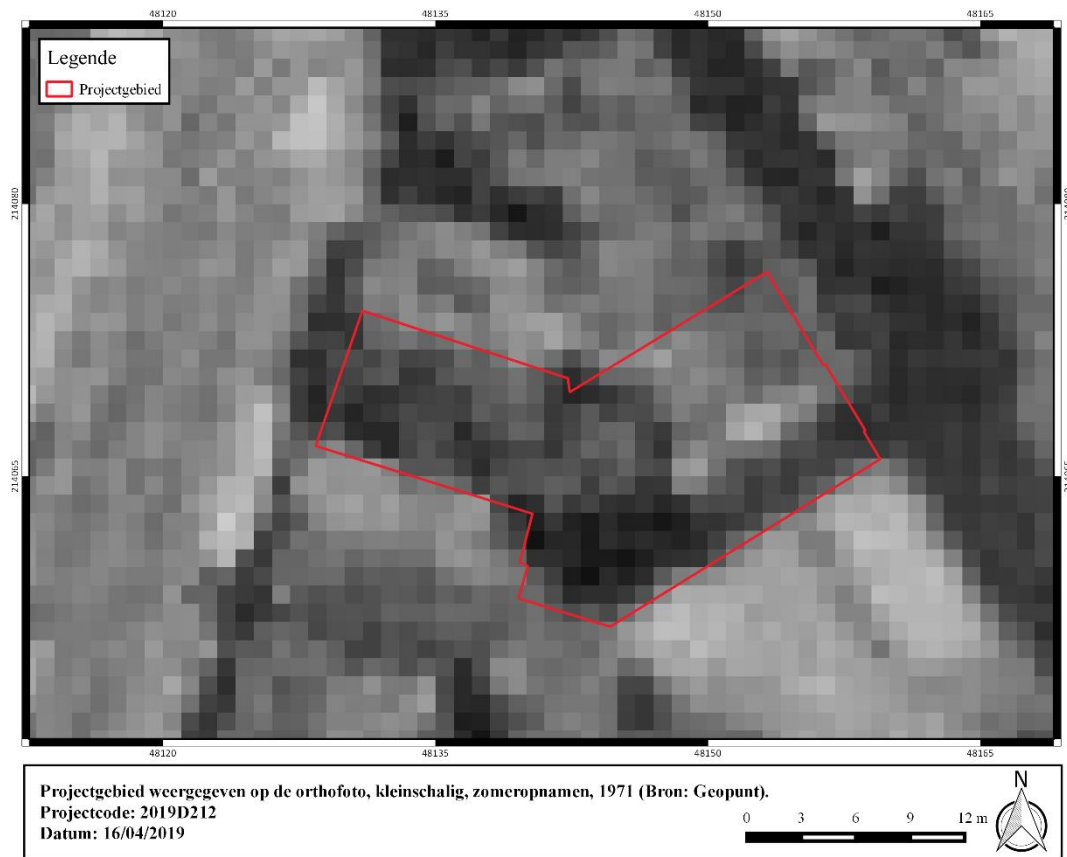

Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt).

1.4.2.3 Huidige gebruik en verstoringen

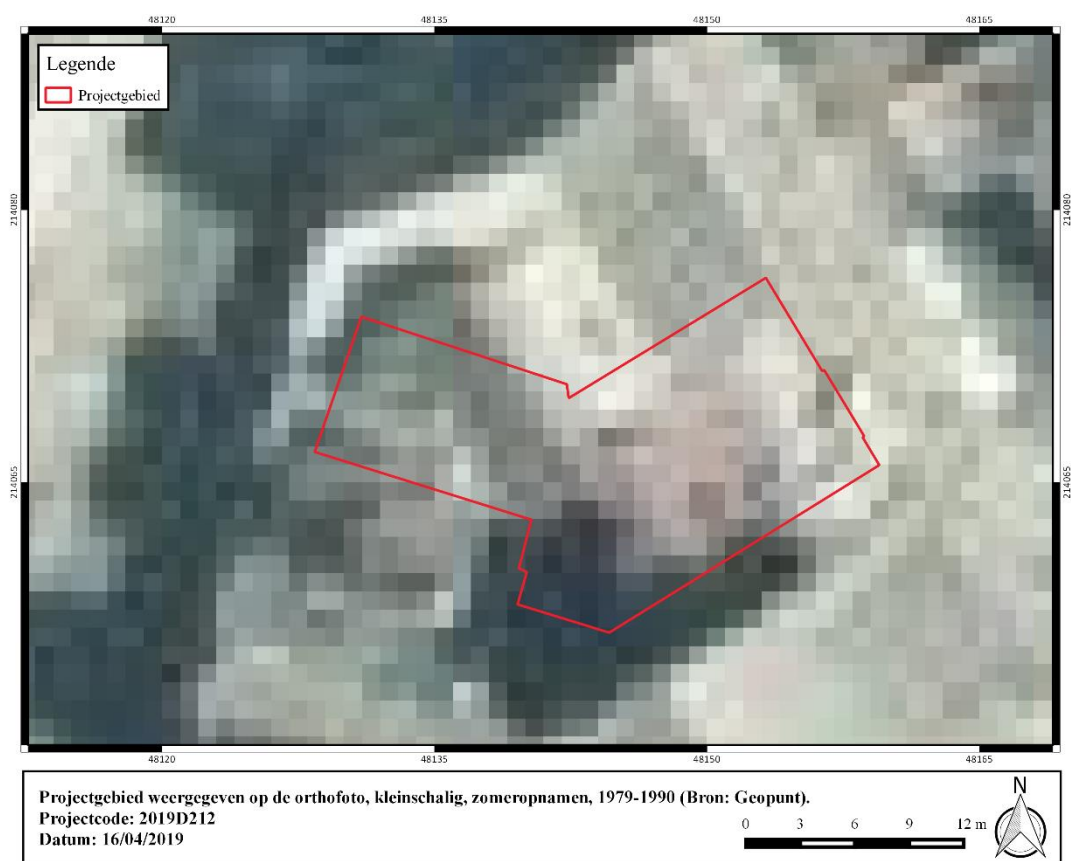
De orthofotosequentie toont een quasi ongewijzigd beeld in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia.

Het terrein is op heden integraal bebouwd. Binnen de contour van het plangebied situeren zich woningen met adres Torhoutsesteenweg 4 en Rogierlaan 7 & 9. Op heden is ca. 285 m² van het terrein onderkelderd tot een diepte van gemiddeld 2 m-mv.

Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 34: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 35: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de sloop van de bestaande bebouwing en de realisatie van een nieuwbouwproject aan de Torhoutsesteenweg te Oostende. Het onderzoeksgebied is ca. 310 m² groot, integraal bebouwd en grotendeels onderkelderd tot op een diepte van 2 m onder het huidige maaiveld.

Landschappelijk gezien is het onderzoeksgebied gelegen op de rand van de kustpolders en het duinengebied. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van getijdendafzettingen van het Holoceen die rusten op de Pleistocene sequentie. De sequentiekaart geeft aan dat het profiel vooral bestaat uit klastische afzettingen met een veenlaag aan de basis. Dit betekent dat oorspronkelijk onder de jongere kleiafzettingen zich kustveen heeft gevormd binnen een kom-situatie en deze vervolgens zijn afgedekt met kleiige getijdenafzettingen tijdens en na de Romeinse periode. Onderzoek heeft aangetoond dat dit kustveen werd bewoond, o.a. door middel van opgeworpen terpen. Op de sequentiekaart is de oostelijk gelegen havengeul van Oostende reeds duidelijk herkenbaar. Aangezien het onderzoeksgebied binnen het hedendaagse stedelijk weefsel van Oostende gelegen is, geeft de bodemkaart geen informatie weer met betrekking tot het aanwezige sediment of bodemvormingsprocessen. Het terrein en de ruime omgeving staan gekarteerd als 'bebouwd'.

De cartografische bronnen situeren het onderzoeksgebied buiten het historische stadswefsel van Oostende. Gezien de verschillende krijgsverrichtingen in de vroegmoderne periode rondom de stad Oostende tijdens o.a. de Tachtigjarige oorlog, de Spaanse Successieoorlog en de Napoleontische oorlogen is het niet ondenkbaar dat rondom het onderzoeksgebied schermutselingen hebben plaatsgevonden. Op de 18^e-eeuwse bronnen is het terrein gelegen net ten zuidwesten van de stad. De kaart van Ferraris geeft aan dat het onderzoeksgebied zich bevindt tussen twee vooruitgeschoven posities van de stadsversterking. In de 19^e eeuw snijdt het plangebied mogelijk een gracht rondom een demi-lune aan.. Tijdens de Eerste en Tweede Wereldoorlog worden de stad en haar haven een belangrijk logistiek steunpunt. Tijdens WOI worden langsheen de kustlijn verschillende artilleriebatterijen ingericht ter bescherming. Tijdens WOII worden delen van de oudere Siegfriedlinie opgenomen in de Atlantikwall, die naast verschillende defensieve structuren langsheen de kustlijn ook bestond uit een systeem van verdediging in de diepte. Naast deze aaneenschakeling van steunpunten werd de toegang van de zee tot de stad geblokkeerd door middel van betonnen muren en versperringen. Op de orthofotosequentie is zichtbaar hoe het terrein stelselmatig wordt volgebouwd.

Op het terrein of de belendende percelen zijn geen archeologische vindplaatsen of indicatoren gekend. Een cluster vindplaatsen ten noordoosten van het onderzoeksgebied betreft hoofdzakelijk resten van laatmiddeleeuwse en vroegmoderne bewoning in het historische centrum van Oostende. Naast resten van bewoning werden er ook verschillende fasen in de aanleg van de stadsversterkingen uit de nieuwe en nieuwste tijd onderzocht. Ten zuidwesten van het onderzoeksgebied werden resten onderzocht van het 19^e eeuwse 'Fort Napoleon', dat later werd omgedoopt tot 'Fort Wellington' en vanaf 1886 werd herbestemd als ingang van de renbaan. In de kelders van deze renbaan werden nog resten van de bakstenen muren van het fort aangetroffen.

Aangezien het terrein sinds meerdere decennia bebouwd is, en de huidige bebouwing quasi volledig is onderkelderd, wordt het potentieel aan kenniswinst als beperkt ingeschat.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019

AGIV

Beeldbank Oostende

DOV Vlaanderen

Farasyn, Daniël. 1769 - 1794. *De 18de eeuwse bloeiperiode van Oostende*. Oostende, Stadsbestuur, 1998, 249 p. (Oostendse Historische Publicaties, 2)

Geoportaal

Geopunt

Lombaerde, P., *Met grof geschut: vestingbouw langs de noordzee*, Stad Oostende, 1999,

Pieters, M., Schietecatte, L. & Zeebroek, I., *Oostende: stadsvernieuwing en Archeologie; een balans van 10 jaar archeologisch onderzoek van het Oostendse bodemarchief*, Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed, 2005.

Thomas, W. , *De val van het nieuwe Troje, het beleg van Oostende, 1601-1604*, Davidsfonds, 2004.

Van Ranst, E. & Sys, C. ,*Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*. Universiteit Gent, 2000.

Zeebroek, I., Tys, D., Baeteman, C., Pieters, M., *Van schorre tot slagveld*. Oostende (Domein Raversijde), 2002

